

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเส้นทางเดินป่าและพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ เพื่อนำไปสู่การวิจัย โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. ข้อมูลทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
3. การเดินป่าและเส้นทางเดินป่า
4. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม
5. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ
6. ข้อมูลเส้นทางเดินป่า 5 เส้นทางที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบไปด้วย
 - เส้นทางอุทยานฯ-หนองผกชี
 - เส้นทางอุทยานฯ-มอสิงโต
 - เส้นทาง กม.33-หนองผกชี
 - เส้นทางผากล้วยไม้-เหวสุวัต
 - เส้นทางอุทยานฯ-เหวสุวัต
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ประวัติและพัฒนาการการท่องเที่ยว

จากการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของคำว่า “การท่องเที่ยว” พบว่าการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่การเดินทางท่องเที่ยวในยุคแรกๆยังมีขอบเขตจำกัด เนื่องจากความสะดวกสบายของการเดินทางมีน้อย ต้องใช้เวลาในการเดินทางมาก อีกทั้งยังเสี่ยงต่ออันตรายมากมาย ส่วนใหญ่การเดินทางท่องเที่ยวในยุคแรกๆมักจะเป็นการสำรวจ เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของคนหรือเพื่อขยายอำนาจทางการเมือง การค้า และแสวงโชคตาบ ฉะนั้น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและการพักผ่อนจึงยังมีไม่มากนัก

อย่างไรก็ตามเมื่อถึงปลายศตวรรษที่ 18 ภายหลังจากปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นต้นมา การท่องเที่ยวเริ่มขยายตัวขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากความสำเร็จในการพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่ง ทำให้การเดินทางสะดวกรวดเร็ว นอกจากนั้นการที่ประชาชนมีรายได้ที่สูงขึ้นและมีเวลาว่างจากการทำงาน ตลอดจนความต้องการพักผ่อนหลังจากเคร่งเครียดจากการทำงานหนัก ท่ามกลางความแออัดและสับสนวุ่นวายในเมือง จึงต้องเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจไปตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

สำหรับประเทศไทยนั้น บุญกร แก้วมีจิน (2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นได้เริ่มต้นจากวัด เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม เมื่อมีงานบุญในรอบ 12 เดือน พุทธศาสนิกชนจะมารวมกันทำบุญที่วัด กิจกรรมต่างๆ ที่ดึงดูดประชาชนให้เดินทางมาเที่ยวงานก็คือ มหรสพ และการละเล่นพื้นบ้าน ที่สนุกสนาน เพราะศิลปวัฒนธรรม ประเพณีแต่ละแห่งที่แตกต่างกัน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้คนในต่างถิ่นปรารถนาที่จะเดินทาง ไปศึกษาหาความรู้และพักผ่อนหย่อนใจเมื่อเสร็จจากฤดูเก็บเกี่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยวนั้นมีขอบเขตที่กว้าง มิได้หมายความถึงเฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานอย่างที่คนส่วนมากเข้าใจกันทั้งนั้น แต่การเดินทางเพื่อการหาความรู้ ประชุมสัมมนา เพื่อการศึกษา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง ก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

สมบัติ กาญจนกิจ (2544) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่าง ที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่งที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

ดุษฎี และ ญิบพันธ์ (2527) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยว คือ การเปลี่ยนที่อยู่อาศัยจากที่อยู่เดิมไปที่อยู่อื่นเพียงชั่วคราว โดยไปตามความต้องการของผู้เดินทางเอง และไม่มีจุดประสงค์เพื่อค้าง มีช่วงเวลาที่สั้นที่สุด 24 ชั่วโมง และไม่เป็นการไปพักอยู่ถาวร ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการไปเพื่อการทำสงคราม อพยพ การตั้งด่านประจำ และการถูกเนรเทศ

ฟูศักดิ์ กาญจนถาวรวงศ์ (2546) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยว คือ การเดินทางของมนุษย์ไปยังสถานที่ต่างๆด้วยความสมัครใจ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ประชุมสัมมนา หาความรู้ เยี่ยมญาติ การศึกษา และการติดต่อทางธุรกิจในช่วงเวลาสั้นๆ จากการบริการที่เกิดจากการนำทรัพยากรต่างๆมาใช้

Mc Intosh (1986) การท่องเที่ยว คือ ผลผลิตที่เกิดจากการนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมารวมกัน กับการบริการที่ผู้เดินทางต้องการ ได้รับ เช่น ที่พัก อาหาร และความสะดวก เป็นต้น

Bammel and Bammel (1982) การท่องเที่ยว คือ การที่บุคคลเดินทางเพื่อเลือกชมในสิ่งที่ต้องการ

ในรูปแบบต่างๆ เช่น การเดินทางท่องเที่ยว การสำรวจ การผจญภัย การค้นหาสถานที่และประสบการณ์ใหม่ๆ

Mc Intosh and Coeldner (1990) กล่าวในสรุปผลรวมว่า การท่องเที่ยว หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิกริยาของนักท่องเที่ยว ธุรกิจบริการ รัฐบาล และชุมชนที่มีส่วนในกระบวนการดึงดูดใจและเป็นเจ้าภาพต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ไปเยือน

การท่องเที่ยว (Tourism) ความหมายที่เป็นสากล ได้แก่ ความหมายขององค์การการท่องเที่ยวโลก Word Tourist Organization : WTO(1991 อ้างถึงใน สมบัติ แซ่แซ่, 2539) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายดังนี้ การเดินทางใดๆก็ตามที่มีลักษณะการเดินทาง 3 ประการ คือ

ประการแรก เดินทางจากที่อยู่ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่เป็นการตั้งรกรากอยู่ประจำ (Temporary)

ประการที่สอง การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ (Voluntary)

ประการที่สาม เป็นการเดินทางที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้แต่มาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนาน หรือเข้ามาเพื่อศึกษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม

ตามความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว คือ การเดินทางของมนุษย์จากที่อยู่อาศัยเดิมไปยังสถานที่ต่างๆเพียงชั่วคราว โดยการเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง และต้องไม่เป็นการเดินทางเพื่อแสวงหารายได้

ความหมายของนักท่องเที่ยว

สมบัติ กาญจนกิจ (2544) ได้ให้ความหมายของ นักท่องเที่ยว คือ ผู้คนที่เดินทางไปเยี่ยมเยือนยังต่างถิ่น ที่มีใจที่อยู่อาศัยตามปกติด้วยเหตุผลที่มีใจการดำรงชีพในถิ่นที่เดินทางไปเยี่ยมเยือนปลายทาง นักท่องเที่ยว ซึ่งจะรวมทั้งผู้ที่สามารถนำมาจัดเก็บเป็นข้อมูลทางสถิติได้ และเก็บรวบรวมเป็นสถิติไม่ได้ เช่น ผู้อพยพ ผู้เร่ร่อน ผู้โดยสารที่เดินทางผ่าน ผู้ทำงานตามชายแดน ผู้ปฏิบัติราชการที่ได้รับมอบหมายในประเทศนั้นๆ เช่น กลุ่มคณะทูตของประเทศต่างๆ ผู้แทนกงสุล และผู้แทนทางการทหาร

โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้จำแนกลักษณะนักท่องเที่ยวออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (International Tourist) หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางไปเยือนประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งพักอยู่ในประเทศที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป (ไม่น้อยกว่า 1 คืน และ ไม่กว่า 60 วัน) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่มีใจประกอบอาชีพหารายได้

2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) คือ กลุ่มเดินทางเฉพาะในอาณาเขตประเทศไทย

3. นักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืน (Excursionists) คือ บุคคลที่เดินทางมาเยือนชั่วคราว

2. ข้อมูลทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ที่ตั้งและสภาพภูมิประเทศ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาพนมดงรัก ระหว่างเส้นรุ้ง 14°05 ถึง 14°15 เหนือ และเส้นแวงที่ 101°05 ถึง 101°50 ตะวันออก หรือบริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของที่ราบสูงโคราช มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ สระบุรี นครราชสีมา ปราจีนบุรี และนครนายก มีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 1,356,500 ไร่ มีลักษณะเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน มีระดับความสูงใกล้เคียงระดับน้ำทะเลตามแนวอุทยานด้านตะวันออกเฉียงใต้ จนถึงระดับความสูง 1,351 เมตร จากระดับน้ำทะเล บริเวณตอนกลางของพื้นที่ทางด้านตะวันออกของพื้นที่เป็นที่ลาดต่ำ ทางทิศเหนือความลาดชันน้อยถึงปานกลางทิศทางของความลาดชันส่วนใหญ่มุ่งสู่ถนนมิตรภาพ ทางทิศใต้และทิศตะวันตกมีลักษณะเป็นภูเขาสูง โคดเด่นขึ้นมาจากที่ราบสูงโคราชซึ่งเป็นประโยชน์เพื่อการเกษตรนอกอุทยานฯ ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะคล้ายเป็นกำแพง และเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาพนมดงรัก

โดยมียอดเขาที่สำคัญ 6 ยอดด้วยกันคือ เขาแหลม (1,356 เมตร) บริเวณทิศเหนือ เขาร่วม (1,351 เมตร) และเขาเขียว (1,292 เมตร) บริเวณตอนกลาง เขากำแพง (875 เมตร) บริเวณทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และเขาสามยอด (1,142 เมตร) บริเวณทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอุทยานฯ (กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, 2529)

สภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นป่าดิบที่อุดมสมบูรณ์ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด มีความเงียบสงบของป่าตามธรรมชาติ มีทิวทัศน์ที่งดงาม มีพรรณไม้และกล้วยไม้نانาชนิด เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหลายสาย เป็นต้นธารของแม่น้ำนครนายก แม่น้ำปราจีนบุรี ที่ไหลไปรวมกันเป็นแม่น้ำบางปะกง เป็นต้นน้ำลำธารที่เลี้ยงคนนครราชสีมาทั้งจังหวัด และเป็นต้นน้ำของแม่น้ำมูล จากความสำคัญและความสวยงามของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ดังกล่าว จึงได้รับการพิจารณาประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก (World Heritage site) จากคณะกรรมการพิจารณามรดกโลก ขององค์การยูเนสโก ในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2548

พื้นที่ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าดิบที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีสภาพป่าดิบเขา ดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ มีป่าทุ่งหญ้าและป่าเต็งรังเพียงเล็กน้อย เราสามารถพบเห็นสภาพของป่าประเภทต่างๆ ได้จากบริเวณดังต่อไปนี้

1. ป่าเบญจพรรณ ขึ้นอยู่ในระดับความสูง 400-600 เมตรจากระดับน้ำทะเล พบได้ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอุทยาน ฯ ในเขตจังหวัดสระบุรี
2. ป่าดิบแล้ง ขึ้นอยู่ในระดับความสูง 100-400 เมตร ขึ้นอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างราบแถบจังหวัด

นครราชสีมาและปราจีนบุรี

3. ป่าดิบชื้น ขึ้นกระจายอยู่ตั้งแต่ระดับความสูง 400-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล พบมากทางด้านตะวันออกของอุทยานฯ

4. ป่าดิบเขา ขึ้นอยู่บนภูเขาสูง ตั้งแต่ระดับ 1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเล สามารถสังเกตเห็นพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ต้นสนสามใบ สนสามพันปี และพวกไม้ตระกูลก่อ เป็นต้น

5. ป่าหญ้า ป่ารุ่ม หรือป่าเหล่า พบได้ในบริเวณที่เคยผ่านการกระทำโดยมนุษย์มาก่อน เช่น ทุ่งหญ้า พง เลาและแฉมหลวง เป็นต้น พบเห็นได้ในบริเวณ หอดูสัตว์หนองผักชี อ่าเก็บน้ำมอสิงโต ทุ่งหนองงูเห่า เป็นต้น

ลักษณะของภูมิอากาศและฤดูกาลท่องเที่ยวที่เหมาะสม

สภาพป่ากรบที่บของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ทำให้เกิดฝนตกชุกตามฤดูกาล อากาศไม่ร้อนจัดจนเกินไป จักอยู่ในประเภทเย็นสบายเหมาะแก่การเดินทางท่องเที่ยวและประกอบกิจกรรมนันทนาการชนิดต่าง ๆ อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 23 องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน (มีนาคม-เมษายน) แม้ว่าอากาศจะร้อนอบอ้าวในที่อื่น แต่บนเขาสูงที่เขาใหญ่ อากาศกำลังเย็นสบาย เหมาะแก่การพักผ่อน เล่นน้ำในลำธารและนำอาหารไปรับประทาน ดอกไม้ป่าหลากสีสีนกำลังบานสะพรั่งบ้างออกดอกออกผลตามฤดูกาล

ฤดูฝน (พฤษภาคม-ตุลาคม) เป็นช่วงหนึ่งของปีที่สภาพบนเขาใหญ่ชุ่มฉ่ำ ป่าไม้ทุ่งหญ้าเขียวขจีสดสวย น้ำตกทุกแห่งไหลแรงส่งเสียงดังก้องป่าให้ชีวิตชีวาแก่ผู้มาเยือน แม้การเดินทางจะลำบากสักหน่อย แต่จำนวนนักท่องเที่ยวก็ไม่ได้น้อยลงเลย

ฤดูหนาว (พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์) ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ เป็นฤดูที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเขาใหญ่มากที่สุด ท้องฟ้าสีครามแจ่มใสตัดกับสีเขียวขจีของป่าไม้ อากาศที่หนาวเย็นในเวลาากลางคืน แต่รุ่งเช้าของวันใหม่เราจะพบกับธรรมชาติที่สวยงามแตกต่างไปจากเมื่อวานอีกรูปแบบหนึ่ง กิจกรรมเล่นแคมป์ไฟจึงเหมาะสมกับฤดูนี้มาก (ทัศนาวลัย อุฑารสกุล, 2544)

สัตว์ป่า

ปัจจัยแห่งความหลากหลาย ในระบบนิเวศ สัตว์ป่าคือองค์ประกอบและเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการที่ไม่สิ้นสุด เพราะว่ากิจกรรมประจำวันของสัตว์ป่าทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น การกิน เดิน ถ่าย นอน ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและกระจายพันธุ์พืชและปริมาณสัตว์ป่า ให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศทั้งสิ้น ตั้งแต่สัตว์เล็กเล็ก เช่น ไข่เดือนหรือแมลงตัวเล็กได้พื้นดิน จนกระทั่งถึง ช้าง สัตว์ที่ใหญ่ที่สุดของป่า

จากการสำรวจของนักวิจัย และเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เบื้องต้นพบว่ามีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอยู่หลายประเภท ได้แก่ สัตว์กินเนื้อ 16 ชนิด ช้าง 1 ชนิด สัตว์กีบ 7 ชนิด สัตว์กินแมลง 3 ชนิด สัตว์จำพวกลิง 5 ชนิด กระต่าย 1 ชนิด สัตว์จำพวกใช้ฟันแทะ 6 ชนิด และพวกค้างคาว ไม่น้อยกว่า 25 ชนิด สัตว์จำพวกนกไม่น้อยกว่า 293 ชนิด สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำประมาณ 70 ชนิด

การจัดการบริการทางการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีให้บริการ ประกอบไปด้วย

- การส่งสัตว์

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้จัดบริการการส่งสัตว์ไว้บริการนักท่องเที่ยว 2 รูปแบบคือรูปแบบที่หนึ่งการจัดบริการหอดูสัตว์ในบริเวณแหล่งอาหารของสัตว์ ได้แก่ หอดูสัตว์หนองผกสี มอสิงโต และหนองจิง อาหารของสัตว์บริเวณนี้ ได้แก่ โปงคินเต็ม และทุ่งหญ้า รูปแบบที่สองการจัดรถยนต์ส่งสัตว์ในเวลาากลางคืน ซึ่งเป็นช่วงที่สัตว์ออกหากิน

- ที่พักแรม/บ้านพัก

มีบ้านพัก บ้านพักเรือนแถว และค่ายพักแรม ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จำนวน 4 โซน ได้แก่ โซนศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โซนบนเขา-จุดชมวิว โซนค่ายสุรัสวดี และ โซนบ้านธารณะรัชต์แต่ละ โซนอยู่ห่างกันพอสมควร

- สถานที่กางเต็นท์/เต็นท์

อุทยานแห่งชาติจัดเตรียมเต็นท์และสถานที่กางเต็นท์ ไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว การสำรองที่พักระงที่กางเต็นท์สามารถติดต่อสอบถามรายละเอียดและสำรองที่พักระงที่กางเต็นท์ได้จากอุทยานแห่งชาติโดยตรงสำหรับอัตราค่าบริการอยู่ระหว่าง 150-200 บาท ขึ้นอยู่กับชนิด ขนาดของเต็นท์ และอุปกรณ์ประกอบอื่นๆ กรณีที่นำเต็นท์ไปกางเอง ต้องเสียค่าบริการสถานที่ 30 บาท/คน/คืน หากไม่มีเครื่องนอนก็ใช้บริการเครื่องนอนและอุปกรณ์สนามของอุทยานฯ

- บริการอาหาร

มีบริการร้านอาหารจำนวน5แห่งคือ

- 1.บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- 2.บริเวณจุดกางเต็นท์ผากกล้วยไม้
- 3.บริเวณจุดกางเต็นท์ลำตะคอง
- 4.บริเวณน้ำตกเหวสุวัต
- 5.บริเวณน้ำตกเหวนรก

- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อยู่ใกล้กับที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีขนาดใหญ่พอที่จะรับ

นักท่องเที่ยวได้ครั้งหนึ่งไม่ต่ำกว่า 150 คน บริเวณนี้มีห้องประชุมซึ่งสามารถบรรจุคนได้ถึง 100 คน ใช้สำหรับเป็นที่ประชุมบรรยาย ฉายสไลด์และภาพยนตร์

- ระบบสาธารณูปโภค

สาธารณูปโภค มีถนนระบบสองทางเชื่อมโยงจากการบริการ ไปยังจุดท่องเที่ยวและนันทนาการต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ความยาวรวมกันกว่า 86 กิโลเมตร มีไฟฟ้าตลอด 24 ชั่วโมง

- อัตราค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ของอุทยาน

ค่าธรรมเนียมรถยนต์ คันละ 30 บาท (เปิดให้ขึ้นตั้งแต่เวลา 06.00-20.00 น.)

ค่าธรรมเนียมบุคคล คนละ 20 บาท (เด็ก, นักศึกษา 10 บาท) เฉพาะชาวต่างประเทศ คนละ 200 บาท (เด็ก 100บาท) (ยกเว้นเด็กอายุต่ำกว่า 3 ขวบ)

ค่าธรรมเนียมที่พัก ค่ายเยาวชน 20 บาท/คน/คืน (ไม่มีเครื่องนอนให้)

ค่าธรรมเนียมกางเต็นท์(เต็นท์ส่วนตัว) 30 บาท/คน/คืน (เด็ก, นักศึกษา 10 บาท)

ค่าเช่าจักรยานเสือภูเขา วันละ 250 บาท/ชั่วโมงละ 40 บาท

จำนวนเส้นทางเดินป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เส้นทางเดินป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แบ่งเป็น 2 ประเภท คือประเภทที่สามารถเดินภายในวันเดียวโดยไม่ค้างแรม และประเภทที่ต้องค้างแรม (กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, 2529) โดยมีจำนวนเส้นทางดังต่อไปนี้

- เส้นทางเดินป่าประเภทไม่ค้างแรม (Hiking Trail) ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีจำนวน 14 เส้นทางดังต่อไปนี้

1. กองแก้ว-เหวสุวัต เริ่มต้นหลังศูนย์บริการนักท่องเที่ยวไปทางสะพานแขวนที่ข้ามลำน้ำลำตะคอง มีสี่แดงทาว์ตามต้นไม้และความยาวประมาณ 8 กิโลเมตร ต้องใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 3-4 ชั่วโมงให้ระวังทางแยกขวาไปผากล้วยไม้และแยกซ้ายไปโป่งช้าง 2 เส้นทางนี้มีบางช่วงทางไม่ค่อยดีจึงอาจจะหลงทางได้ อาจจะให้คนช่วยไปรับที่เหวสุวัต หรืออาจเดินกลับตามถนนมาที่ทำการใหญ่ของอุทยานฯเองก็ได้

2. กองแก้ว-โป่งช้าง 2 (ปัจจุบันเส้นทางนี้ปิด) เริ่มต้นหลังศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกันในช่วงแรกให้เดินตามทางหมายเลข 1 จนมาถึงทางแยกที่ 2 จะมีทางแยกซ้ายมีสีน้ำเงินทา ซึ่งมีป้ายเขียนไว้ว่าทางไปโป่งช้าง 2 แต่ป้ายบางครั้งสับสน เส้นทางนี้มีโอกาสหลงได้ง่าย ผู้ที่ไม่ชำนาญในการเดินป่าควรจะคิดสักนิดก่อนเดินทางเส้นทางนี้เพราะมีระยะทาง 6 กิโลเมตร และต้องใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 3-4 ชั่วโมง

3. กองแก้ว-ผากกล้วยไม้ เริ่มจากบริเวณที่ทำการใหญ่ของอุทยานฯ ใช้เส้นทางเดียวกับเส้นทางหมายเลข 1 และ 2 ซึ่งอยู่หลังศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ถ้าเริ่มจากผากกล้วยไม้เส้นทางเดิมเริ่มจากทางซ้ายของถนนซึ่งห่างออกไปทางเหวสุวัตประมาณ 300 เมตร ไปทางตะวันออกของที่ตั้งแคมป์ซึ่งอยู่ขนานไปกับถนน เส้นทางสายนี้จะมีสีเหลืองแค้นไว้ตามต้นไม้ ต้องใช้เวลาเดินป่าประมาณ 3-4 ชั่วโมง โดยมีระยะทาง 5-6 กิโลเมตร

4. ผากกล้วยไม้-เหวสุวัต จุดเริ่มต้นจากบริเวณผากกล้วยไม้ จะอยู่ห่างจากที่ตั้งแคมป์ ให้หาดูป้ายขนาดใหญ่ที่บอกว่าเส้นทางเดินป่าไปเหวสุวัต ถ้าเริ่มจากเหวสุวัตจุดเริ่มต้นจะอยู่ใกล้ห้องน้ำและมีป้ายขนาดใหญ่ เป็นเส้นทางที่เดินง่ายและสะดวกสบายเพราะปูด้วยปูนซีเมนต์เลียบลำห้วยไปตลอด สองข้างทางร่มรื่นด้วยไม้ใหญ่ พันออกมาเป็นป่าไผ่ ข้ามสะพานไม้เล็ก ๆ เดินเลาะตลิ่งริมห้วยแล้วลงบันได ขวามือจะเป็นชั้นบนสุดของน้ำตกผากกล้วยไม้ ลงเนินจะพบป้าย "น้ำตกผากกล้วยไม้" เป็นผาดหินสูงประมาณ 10 เมตร ตามผาหินจะมีกล้วยไม้หลายชนิด เช่น หวายแดง ช่วงต่อมาพื้นป่าไผ่จะเป็นป่าดงดิบ แยกขวาแล้วเดินบนขอนไม้ล้มขนาดใหญ่ข้ามลำห้วย เส้นทางไปสิ้นสุดบริเวณลานจอดรถน้ำตกเหวสุวัต ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

5. เหวสุวัต-ทุ่งหญ้าเขาแหลม ต้องเริ่มต้นจากที่จอดรถบริเวณน้ำตกเหวสุวัต และเดินทวนคลองลำตะคองจนถึงจุดที่ข้ามไปอีกฟากหนึ่ง เดินไปตามทางเรื่อยๆ ประมาณ 3 กิโลเมตร จะไปออกที่ทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ เส้นทางนี้ต้องใช้เวลาเดินอย่างน้อย 2 ชั่วโมง เวลาเดินกลับเหวสุวัตต้องเดินกลับทางเดิม

6. ที่ทำการใหญ่อุทยานฯ-หนองผักชี เริ่มจากอีกฟากหนึ่งของถนนทางใต้ของโรงอาหารของอุทยานฯ โดยมีป้ายสีน้ำตาลปักไว้อยู่ใกล้ถนน ช่วงแรกใช้เส้นทางเดียวกับเส้นทางที่ทำการใหญ่-มอสิงโต พอถึงทางแยกไปมอสิงโตให้แยกขวาไปหนองผักชี เดินขึ้นไปจนถึงก้อนหินใหญ่แล้วให้ไปทางแยกขวา ทางใต้ขึ้นต้นเขา อากาศเย็นและชุ่มชื้น เดินตัดลงเขาจะมีทางแยกขวาไปวังจำปี ซ้ายไปหนองผักชี ทางใต้ขึ้นเนินเข้าป่าดงดิบซึ่งเป็นที่อยู่ของนกเงือกสีน้ำตาล ลงเขาจนถึงลำตะคอง เดินลุยข้ามห้วย ผ่านป่าดงดิบ ดงหญ้าคา ป่าพื้นสภาพ ข้ามห้วยเล็กๆตัดออกทุ่งหญ้าจะมองเห็นหอคูสัตว์หนองผักชีอยู่เบื้องหน้า รวมระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร และสามารถเดินตามทางลูกรังอีก 1 กิโลเมตร มาตัดกับถนนที่วิ่งตรงไปที่ทำการใหญ่ของอุทยานฯ โดยมีระยะทางอีก 2 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินรวมประมาณ 3 ชั่วโมง เส้นทางนี้มีคนชอบเดินและเป็นเส้นทางที่มักจะเห็นสัตว์ป่าเสมอ

7. กม.33-หนองผักชี ถ้ามาจากที่ทำการอุทยานฯ ไปทางค่านเนินหอม นครนายก ทางเข้าจะอยู่ซ้ายมือก่อนถึง กม. 33 ตรงทางขึ้นเนิน โค้งขวา ทางเข้าไม่มีป้ายบอก สองข้างทางขนานด้วยไม้ใหญ่ เดินไปตามทางค่านข้างเก่า สองข้างทางเป็นดงต้นยางใหญ่ ช่วงต่อมาเป็นป่าดิบสลัด ไร่ร้าง ขึ้นเนินลงห้วย 2 ครั้ง ผ่านเนินสุดท้ายจะออกทุ่งโล่ง เห็นเขาร่ม เขาเขียว และ ไปงชมรมเพื่อน เดินลงเนินจะพบทางออกไปถนนพระราชดำริตรงทางเข้าหอคูสัตว์หนองผักชี

8. ที่ทำการใหญ่-วังจำปี เส้นทางนี้แยกออกมาจากเส้นทางหมายเลข 6 โดยมุ่งตรงไปตัดกับถนนของอุทยานฯ กม.ที่ 36 ซึ่งห่างจากที่ทำการใหญ่ 1 กิโลเมตร เส้นทางนี้เป็นเส้นรอบวงจากที่ทำการใหญ่ ต้องใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 2-3 ชั่วโมง

9. กองแก้ว-สนามกอล์ฟ จุดเริ่มต้นอยู่ด้านข้างที่ทำการอุทยาน ไปตามทางขึ้นบ้านพัก แล้วแยกซ้ายไปน้ำตกกองแก้ว ข้ามสะพานแขวนเหนือลำตะคอง ขวามือเป็นเกาะแก่งของน้ำตกกองแก้ว ลงสะพานเลี้ยวขวาไปตามทางเลียบลำห้วย ช่วงนี้จะพบนกเก๊กได้บ่อย ๆ ผ่านอาคารค่ายพักกองแก้ว เดินขึ้นเนินเจียบ ๆ มองหาชะนีที่มักหากินอยู่แถวนี้ แล้วลงเนินเดินเลียบริมห้วยจนผ่านค่ายพักเยาวชน ข้ามสะพานเล็ก ๆ ตรงบ้านแก่งสงวน ออกมาเดินบนถนนลาดยาง แยกขวาไปตามทางจะวกกลับที่ทำการอุทยานหรือจะย้อนกลับทางเดิมก็ได้ รวมระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินประมาณ 2 ชั่วโมง เส้นทางนี้เดินง่าย เหมาะสำหรับผู้คนในตอนเช้า

10. ที่ทำการใหญ่-มอสิงโต จุดเริ่มต้นอยู่เยื้องที่ทำการอุทยาน มีป้ายทางเข้าริมถนนขวามือ ช่วงแรกเป็นป่าดิบที่เริ่มฟื้นตัว ต่อมาทางจะลาดชันลงลำห้วยมอสิงโตสายเล็ก ๆ ริมห้วยจะพบรอยเท้าสัตว์ป่าที่ลงมากินน้ำ เดินเลียบบ้างหุบ ทางเลี้ยวซ้ายไปตามลำห้วยเล็ก ๆ ต่อมาจะมีสะพานและขอนไม้ข้ามห้วย บริเวณนี้อาจได้พบชะนี เดินข้ามห้วยอีกครั้งจะพบแก่งน้ำ ไต่ขึ้นต้นเขา ถึงทางแยกเดินตรงขึ้นต้นเขา ลงเขาผ่านป่าละเมาะ ลานหิน และทุ่งหญ้า มองเห็นอ่างเก็บน้ำมอสิงโต ทุ่งหญ้า เทือกเขาร่ม และเขาเขียวอยู่เบื้องล่าง เดินออกจากป่าตรงสันเขื่อนอ่างเก็บน้ำมอสิงโต ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินประมาณ 3 ชั่วโมง

11. ที่ทำการใหญ่-ภัตตาคารร้าง (ปัจจุบันเส้นทางนี้ปิด) เริ่มต้นและไปทางเดียวกับเส้นทางหมายเลข 6 เดินไปจนถึงจุดตัดกับทางแยกที่ 2 ให้เลี้ยวซ้าย เส้นทางจะวกกลับและมุ่งตรงไปทางตะวันตกเฉียงใต้ ใช้เวลาเดินอย่างน้อย 3-4 ชั่วโมง มีระยะทาง 5-6 กิโลเมตร

12. ภัตตาคารร้าง-น้ำตกตาดคาญ เส้นทางนี้ไม่มีเครื่องหมายทำเอาไว้ เริ่มจากบริเวณภัตตาคารร้าง มีระยะทาง 4 กิโลเมตร (ไป-กลับ) 8 กิโลเมตร เส้นทางนี้ขนานไปกับลำห้วยตลอดทางจนถึงน้ำตกตาดคาญ ใช้เวลาเดินตลอดทั้งวัน

13. ค่าน้ำ-บึงไผ่ (ปัจจุบันเส้นทางนี้ปิด) เริ่มต้นบริเวณที่มีป้ายค่าน้ำตรง กม. 32 ต้องเดินเท้า 1.5 กิโลเมตร จากจุดนี้ไปค่าน้ำตรวจสัตว์ป่าบึงไผ่เป็นทางที่เดินง่าย ใช้เวลาเดินประมาณ 1.5 กิโลเมตร

14. หนองผักชี-คลองอีเฒ่า (ปัจจุบันเส้นทางนี้ปิด) เริ่มต้นจากบริเวณหอดูสัตว์หนองผักชีไปทางทิศตะวันออก ถ้าเดินจากจุดนี้ไปค่าน้ำตรวจสัตว์คลองอีเฒ่าต้องเดินประมาณ 4 กิโลเมตร โดยใช้เวลาเดินแบบสบายๆ 1-2 ชั่วโมง

- เส้นทางเดินป่าระยะไกลที่จำเป็นต้องพักค้างแรม มีทั้งสิ้น 6 เส้นทาง ประกอบไปด้วย
 1. น้ำตกเจ็ดคต-น้ำตกโกรกอีตก
 2. บ้านคลองเคื่อ-เขาแหลม-เหวสุวัต
 3. น้ำตกธารทิพย์-น้ำตกเหวอีอ้า
 4. ท่องไพรเขาใหญ่-นครนายก
 5. ท่องไพรเลียบลำน้ำใสใหญ่
 6. ท่องไพรเขาสมอปูน

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นับว่าเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญนั่นก็คือ น้ำตกที่สวยงาม มีน้ำตกน้อยใหญ่เกิดขึ้นหลายแห่งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งสำรวจพบและทำเส้นทางเดินเท้าไปถึงแล้วประมาณ 30 แห่ง ที่มีความสวยงามแตกต่างกันไปตามสภาพของธรรมชาติของภูมิประเทศเป็นที่รู้จักกันดี เช่น

น้ำตกนางรอง เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ อยู่ในพื้นที่จังหวัดนครนายก มีชื่อเสียงมาช้านานก่อนจัดตั้งอุทยานฯ

น้ำตกสาริกา เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ อยู่ในพื้นที่จังหวัดนครนายก มีชื่อเสียงมาช้านานก่อนจัดตั้งอุทยานฯ

น้ำตกกองแก้ว เป็นน้ำตกเดี่ยว ที่เกิดจากห้วยลำตะคอง ในฤดูฝนจะดูสวยงามมากเหมาะสำหรับการเล่นน้ำ ใกล้บริเวณน้ำตกจะมีสะพานแขวนลำห้วยถึง 2 สะพาน ห้วยลำตะคองเป็นแนวแบ่งเขต 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครนายก และ จังหวัดนครราชสีมา น้ำตกแห่งนี้อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ 100 เมตร

น้ำตกผากล้วยไม้ เป็นน้ำตกขนาดกลาง ที่อยู่ในห้วยลำตะคองเช่นเดียวกัน ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ประมาณ 7 กิโลเมตร สามารถเข้าถึงได้โดยทางรถยนต์และทางเดินเท้า น้ำตกผากล้วยไม้จะมีกล้วยไม้หายแดงขึ้นอยู่ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของน้ำตกแห่งนี้

น้ำตกเหวสุวัต เป็น น้ำตกที่มีชื่อเสียงมาก เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป น้ำตกเหวสุวัตนี้อยู่สุดถนนธนະรัชต์ หรือจะเดินเท้าต่อจากน้ำตกผากล้วยไม้ไปก็ได้ ประมาณ 3 กิโลเมตร น้ำตกนี้มีลักษณะเป็นสายน้ำตกลงมาจากหน้าผาสูงประมาณ 20 เมตรเศษ บริเวณด้านล่างของน้ำตกเป็นแอ่งน้ำและลำธารเหมาะที่จะลงเล่นน้ำ แต่สำหรับฤดูฝนน้ำจะมากและไหลแรงค่อนข้างเย็นจัด

น้ำตกเหวนรก เป็นน้ำตกขนาดใหญ่และสูงที่สุด อยู่ทางทิศใต้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีทั้งหมด 3 ชั้น ชั้นแรกสูงประมาณ 60 เมตร เมื่อน้ำไหลผ่านหน้าผาชั้นนี้จะพุ่งไหลลงสู่หน้าผาชั้นที่ 2 และ

3 ที่อยู่ถัดลงไปใกล้ๆ กันในลักษณะการ ไหลตก 90 องศา รวมความสูงไม่ต่ำกว่า 150 เมตร เป็นสายน้ำที่ไหลทะลักไปสู่หุบเหวเบื้องล่าง ในฤดูฝนน้ำจะไหลแรงมากจนดูน่ากลัว

น้ำตกไม้ปล้อง เป็นน้ำตกที่พบมานานและได้รับการปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ มีทั้งหมด 5 ชั้น ลดหล่นกันลงมา ชั้นสูงสุดไม่เกิน 12 เมตร มีลักษณะคล้ายคลึงกับน้ำตกเหวนรกหรือน้ำตกเหวสุวัต จะพบความงามตลอดเส้นทางเดินเท้าประกอบด้วยโขดหินเล็กใหญ่และลำธารที่สวยงาม การเดินทางไปยังน้ำตกแห่งนี้เริ่มต้นที่วังตะไคร้ โดยการเดินเท้าตามเส้นทางเดินเท้าระยะทางประมาณ 24 กิโลเมตร ผู้สนใจติดต่อสอบถามได้ที่หน่วยพิทักษ์ ขญ. 9 (นางรอง) มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกให้ด้วย

น้ำตกวังเหว เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ มีความกว้างประมาณ 40 - 60 เมตร ในฤดูฝนมีน้ำมากและไหลแรง อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์ ขญ. 6 (ใสใหญ่) ประมาณ 17 กิโลเมตร อยู่ใจกลางป่าทางด้านทิศตะวันออกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การเดินทางจะต้องใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 2 วัน เหมาะสำหรับผู้ที่รักการผจญภัย ไปพักผ่อนในป่าเป็นอย่างยิ่ง ตลอดเวลาการเดินทางจะพบกับพันธุ์ไม้นานาชนิด และแก่งหินที่สวยงามตามธรรมชาติ นับเป็นน้ำตกที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง

น้ำตกตะกร้อ น้ำตกสลัดได น้ำตกส้มป่อย น้ำตกพันทิพย์ เป็นน้ำตกขนาดเล็กที่สวยงาม อยู่ใกล้กับหน่วยพิทักษ์ ขญ. 7 (ประจันตคาม) เหมาะสำหรับพักผ่อนเล่นน้ำ ทุกวันจะมีนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นและใกล้เคียง ไปเที่ยวชมและเล่นน้ำตกนี้ โดยเฉพาะในวันหยุดสุดสัปดาห์จะมีนักท่องเที่ยวจากถิ่นอื่นไปเที่ยวชมมากเช่นกัน

น้ำตกแก่งกฤษณา น้ำตกเหวจ๊กจ๊ก น้ำตกเหวอีอ้า เป็นน้ำตกขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่มีความงดงามไม่แพ้แห่งอื่นๆ โดยเฉพาะน้ำตกเหวอีอ้า มีความสูงประมาณ 25 เมตร เหมาะสำหรับการพักผ่อนในป่าและชมทิวทัศน์ธรรมชาติรอบกายอย่างเพลิดเพลินใจ

น้ำตกผาไทรคู่ น้ำตกผากระชาย เป็นน้ำตกขนาดกลางที่เกิดจากห้วยโกรกเด่ บริเวณเขาแหลม อยู่ทางด้านทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความสูงประมาณ 15 เมตร ไหลลาดไปตามพื้นหิน เหมาะสำหรับผู้ออกผจญภัยค้างแรมในป่า อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์ ขญ. 2 (ผากระดาด) ประมาณ 12 - 15 กิโลเมตร น้ำตกทั้ง 2 แห่งนี้เป็นน้ำตกที่มีความสวยงามอีกรูปแบบหนึ่ง

แก่งหินเพิง เป็นแก่งหินที่มีความยาวและใหญ่ สายน้ำลดหล่นกันคล้ายชั้นบันได อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์ ขญ. 2 (ผากระดาด) ประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทางด้าน การล่องเรือยาง ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปล่องเรือกันเป็นจำนวนมาก

น้ำตกเหวไทร เป็นน้ำตกอีกแห่งหนึ่งที่อยู่ทางใต้ ถัดไปจากน้ำตกเหวสุวัต ห่างจากน้ำตกเหวสุวัตประมาณ 700 เมตร น้ำตกนี้มีลักษณะเป็นหน้าผากกว้างเต็มลำห้วย สูงประมาณ 5 เมตร ในฤดูฝนน้ำตกนี้จะไหลแรงเต็มหน้าผา สวยงามน่าชมมาก การเดินทางไปยังน้ำตกเหวไทรไปได้ 2 เส้นทาง คือ เดินเท้าต่อไป

จากน้ำตกเหวสุวัต ระยะทางประมาณ 700 เมตร หรือ เดินเท้าจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไปตามเส้นทางเดินเท้าสายกองแก้ว - เหวสุวัตก็ได้ ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร ตามสองข้างทางเดินที่ผ่านไป จะมีสิ่งที่น่าสนใจอย่างอื่นๆ อีกมากมาย เช่น สนุนไพร และเห็ดป่า เป็นต้น

น้ำตกเหวประทุน เป็นน้ำตกที่อยู่ในห้วยลำตะคองอีกแห่งเหมือนกัน อยู่ถัดจากน้ำตกเหวไทร ประมาณ 2 กิโลเมตรเศษ สามารถเดินทางจากน้ำตกเหวสุวัต ไปก็ได้ หรือจะเดินจากบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไปก็ได้ เดินตามเส้นทางเดินเท้าสายกองแก้ว - เหวสุวัต ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร น้ำตกนี้มีลักษณะเป็นหน้าผากกว้างและสูงสวยงามมาก

น้ำตกมะนาว เป็นน้ำตกขนาดเล็กๆ ที่สวยงามอีกรูปแบบหนึ่ง อยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ เดินไปตามเส้นทางเดินเท้า ออกจากด้านหลังโขนนาการที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ประมาณ 5 - 6 กิโลเมตร จะผ่านป่าดงดิบชื้น ที่มีพันธุ์ไม้เล็กใหญ่และไม้สนุนไพรที่น่าสนใจศึกษา

น้ำตกตาดตาภู น้ำตกนี้อยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เกิดจากห้วยระย้า เป็นน้ำตกที่มีลักษณะเป็น โขดหิน และลาดหินที่มีน้ำไหลหล่นเป็นทอดลาดเอียงไปข้างล่างประมาณ 100 เมตร เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบพักผ่อนค้างในป่า ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร ใกล้ๆ น้ำตกจะมีทุ่งหญ้าสลับกับป่า ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ป่านานาชนิด ที่เห็นประจำได้แก่ เก้ง กวาง ช้างป่า กระต๊อง นกนานาชนิด เป็นต้น

น้ำตกตาดตาดอง เป็นน้ำตกที่งดงามและสูงอีกแห่งหนึ่ง ที่อยู่ถัดไปจากน้ำตกตาดตาภูประมาณ 4 กิโลเมตรเศษ การเดินทางจะเริ่มต้นที่ด้านหลังโขนนาการที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ก็ได้ ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร หรือจะเริ่มที่ กม. 5.5 ถนนเขาใหญ่ - ปราจีนบุรีก็ได้ ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร

กลุ่มน้ำตกผาตะแบก น้ำตกกลุ่มนี้เป็นน้ำตกขนาดเล็กมากมักเกิดบนห้วยน้ำซับ ลักษณะของน้ำตกเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันลงไป 5 ชั้น จากปากทางเข้าบนถนนสายเขาใหญ่-ปราจีนบุรี ช่วงระหว่าง กม. 6.5-7 จะมีทางเดินเท้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดทำเอาไว้เดินเข้าไปเพียง 500 เมตร ก็จะถึงน้ำตกแห่งแรก คือ น้ำตกผากระเจา และเดินต่อไปอีกจะถึง น้ำตกผาหินขวาง น้ำตกผารากไทร น้ำตกผาชมพู และน้ำตกผาตะแบก รวมระยะทางในการเดินเท้าทั้งสิ้นประมาณ 3 กิโลเมตร

จุดชมทิวทัศน์

จุดชมทิวทัศน์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เด่นๆมีด้วยกัน 3 จุดดังนี้

จุดชมทิวทัศน์กิโลเมตรที่ 30 ถนนธนรัชต์ สามารถชมทิวทัศน์ด้านทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้เป็นบริเวณกว้างและสวยงาม

จุดชมทิวทัศน์เขาเขียว (ผาคร่อมใจ) นับเป็นจุดชมทิวทัศน์ที่สวยงาม น่าชม เป็นที่นิยมของ

นักท่องเที่ยวมาก มีลักษณะคล้ายผานกเค้าที่ภูกระดึง จะมองเห็นภูเขาร่มกวางอยู่เป็นแนวยาวและทิวทัศน์ที่สวยงามด้านจังหวัดปราจีนบุรี ตอนเช้าตรู่จะเห็น พระอาทิตย์ขึ้นยามเช้าเป็นดวงกลมสีแดง เห็นอสนีเขาที่สวยงาม

จุดชมทิวทัศน์ กม. 9 อยู่ช่วงกิโลเมตรที่ 9 ถนนขึ้นเขาเขียว สามารถมองเห็นทิวทัศน์ ป่าไม้และภูเขาสูงด้านทิศเหนือตลอดแนวได้เป็นอย่างดี

หอดูสัตว์

หอดูสัตว์ เป็นสถานที่ที่จัดทำขึ้นสำหรับการชมดูสัตว์ป่า นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้ตั้งแต่เวลา 6.00-18.00 น. จำนวน 2 แห่งได้แก่

หอดูสัตว์หนองผักชี อยู่บริเวณหนองผักชี ซึ่งเป็นแหล่งน้ำของสัตว์ป่า รอบๆ หนองน้ำเป็นทุ่งหญ้าคากว้างใหญ่ มีโป่งสัตว์ ปากทางเข้าอยู่บริเวณ กม. 35 - 36 ถนนพระราชดำริ เดินเท้าเข้าไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตร

หอดูสัตว์มอสิงโต อยู่บริเวณอ่างเก็บน้ำมอสิงโต รอบๆ มีลักษณะเป็นทุ่งหญ้าโล่งที่เหมาะสมสำหรับชมดูสัตว์ป่าที่มากินดินโป่ง ซึ่งเป็นดินที่มีแร่ธาตุสำคัญของสัตว์กินพืช อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ประมาณ 500 เมตร

3. การเดินป่าและเส้นทางเดินป่า

การเดินป่า

เสรี เวชชบุษกร (2529) กล่าวว่า การเดินป่า เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสชมวิทิวทัศน์และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม และทำให้มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรงจากการได้ออกกำลังกาย หากมีการกำหนดเส้นทางเดินป่าและโปรแกรมในการสื่อความหมายธรรมชาติที่ดีก็จะเป็นการเอื้ออำนวยประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะสามารถก่อให้เกิดความเข้าใจและห่วงแหนที่จะรักษาสภาพธรรมชาติได้อีกทางหนึ่ง

ยุพเรศ วัชยาฉิม (2540) ได้ให้ความหมาย การเดินป่า หมายถึง การเข้าไปเที่ยวชม หรือศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติรวมถึงการพักผ่อนหย่อนใจและการผจญภัยต่างๆ โดยใช้ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆอันได้แก่ ป่าเขา ต้นน้ำลำธาร พืช สัตว์ และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น

นิตา ชัชกุล (2547) กล่าวว่า การเดินป่า เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนิยมชมชอบ การได้ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติจะทำให้จิตใจปลอดโปร่ง หายเครียดจากภาวะบีบคั้นจาก

การงานหรือชีวิตในเมือง การเข้าไปเที่ยวป่าเป็นการเรียนรู้ที่จะดำรงชีพในป่า การดูนก การดูผีเสื้อ ต่องสัตว์ เรียนรู้การอยู่รอดในป่า กฎธรรมชาติและการช่วยชีวิต ที่สำคัญเราต้องเรียนรู้สภาพทางร่างกายและจิตใจของเราเอง นอกจากนั้นต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเดินป่า จะต้องมีความพร้อมและวางแผนล่วงหน้าอยู่เสมอ

การเตรียมตัวเดินป่า

การเดินทางเข้าป่าไม่ใช่การเดินทางในสวนสาธารณะ เพราะอากาศทั้งร้อนและเหนียวตัว อีกทั้งยังพบแมลงมากมาย บางวันอาจเจออากาศที่ชื้นและเพราะฝนตกอากาศหนาวเย็นฉับพลันสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเราต้องเตรียมตัวและเตรียมใจให้พร้อมเพื่อรับสถานการณ์เหล่านี้

การเตรียมตัวเดินป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นั้น มูลนิธิพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (2544) ได้ให้ข้อแนะนำในการเตรียมตัว ดังนี้

1. การแต่งกาย ควรมีหมวก รองเท้าผ้าใบที่ใส่สบายเท้าที่สุด เสื้อและกางเกงขายาว เพื่อป้องกันพืชบางชนิดที่มีพิษ สีเสื้อผ้าที่สวมใส่ไม่ควรเป็นสีสดนัก ควรจะกลมกลืนกับธรรมชาติ และควรจะมีถุงกันทาก ใช้ยากันทาก หรือยาเส้น เพื่อป้องกันทาก เนื่องจากป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นั้นจะมีทากค่อนข้างมาก

2. ควรมีน้ำดื่ม อาหารติดตัวไปด้วย เพื่อที่ท่านจะได้ไม่เร่งรีบในการเดินป่า

3. ควรมีสั่งของจำเป็นเล็กๆน้อยๆ ไปด้วย เช่น มีดเล่มเล็กๆ ไฟฉายกระบอกเล็กๆ หรือ ไฟแช็กไม้ขีด เพื่อไว้ในกรณีฉุกเฉิน

4. ควรมีสวมคันทิกเล่มเล็กๆ ปากกา ดินสอสำหรับจดบันทึก กล้องส่องทางไกลหรืออุปกรณ์ศึกษาธรรมชาติ เฉพาะทางเช่น คนที่สนใจเรื่องไถเลนก็ควรมีแว่นขยายไปด้วย

5. ไม่ควรออกเดินศึกษาธรรมชาติสายนัก เพราะในช่วงเช้าๆ โอกาสที่ท่านจะพบเห็นสัตว์ป่าจะมีมาก

6. ควรเข้มงวดกับตัวเองและเพื่อนร่วมเดินทาง ในเรื่องขยะ ไม่ทิ้งตามทาง และควรขนขยะออกจากป่าด้วย ไม่ควรเด็ดหรือทำลายพืชพันธุ์ แมลงและสิ่งอื่นใดในป่า ให้ได้รับความเสียหาย เพราะสิ่งนั้นอาจเป็นสิ่งสุดท้ายที่ยังมีอยู่ก็อาจเป็นไปได้

7. เคารพกฎเกณฑ์การใช้เส้นทางศึกษาธรรมชาติอย่างเคร่งครัด เพราะจะเป็นประโยชน์กับตัวท่าน และป่าก็ยังคงอยู่ได้อย่างยาวนาน

การปฏิบัติตัวในการเดินป่า

โดยในการเดินป่านั้น นิศา ชัชกุล (2547) ได้จำแนกการปฏิบัติตัวในการเดินป่าออกเป็น 2 ช่วง ดังต่อไปนี้

1. ก่อนออกเดินป่า

1.1 ก่อนออกเดินทางควรสำรวจความพร้อมของร่างกายเสียก่อนว่าจะสามารถเดินทางได้หรือไม่ ถ้าไม่พร้อม เช่นมีโรคประจำตัว สุขภาพไม่แข็งแรง อายุมาก หญิงมีครรภ์ หรือเด็กอ่อนก็ไม่ควรเดินทาง

1.2 นักท่องเที่ยวไม่ควรเดินทางตามลำพังโดยไม่มีเจ้าหน้าที่หรือมัคคุเทศก์นำทาง

1.3 ควรนำสิ่งของที่จำเป็นติดตัวไปเท่านั้น เช่น เสื้อผ้า ไฟฉาย กล้องถ่ายรูป กระติกน้ำ ยาประจำตัว เป็นต้น

1.4 การแต่งกาย ควรมีความคงทน รัดกุมสามารถป้องกันอันตรายจากพืชและสัตว์ที่อาจเป็นพิษ และไม่ก่อให้เกิดความรำคาญขณะเดินป่านอกจากนี้ควรให้เหมาะสมกับฤดูกาลด้วย

2. ระหว่างการเดินป่า

2.1 ควรเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่หรือมัคคุเทศก์

2.2 ควรเดินในเส้นทางที่กำหนด ไม่ควรไปในที่เปลี่ยวตามลำพัง เพราะอาจทำให้หลงทางและเกิดอุบัติเหตุ

2.3 ฟังตระหนกและสำนึกในคุณค่าความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยช่วยกันระวังรักษาและหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบ

2.4 ควรสำรวจวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ขยะ และสิ่งของอื่นๆ ไม่ควรทิ้งไว้ในป่า

เส้นทางเดินป่า

กมล ฉายาวัดนะ (2517) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เส้นทางเดินป่า คือ ทางเดินที่ผ่านไปนบริเวณไพร (Wilderness Area) อันได้แก่ป่าไม้ทุ่งหญ้า น้ำตก ห้วย หนอง บึง ตลอดจนบริเวณที่มีสภาพธรรมชาติงดงามและน่าสนใจภายในเขตอุทยานฯ ทางเดินป่าจัดได้ว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญมากสิ่งหนึ่งที่จะต้องจัดให้มีขึ้นภายในเขตอุทยานฯ เพื่อเป็นทางให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเดินไปชมสภาพธรรมชาติที่งดงามต่างๆ ภายในเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งจะยังผลให้เขาเหล่านั้นเกิดความรักหวงแหน

เสรี เวชชบุษกร (2529) กล่าวว่า เส้นทางเดินป่า เป็นเสมือนอุปกรณ์อย่างหนึ่งของการศึกษาธรรมชาติที่จะให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปในเรื่องของสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดลอมสามารถจัดไว้ในเขตอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและเขตสงวนอื่นๆ แต่ละเส้นทางมีจุดประสงค์และสิ่งที่น่าสนใจแตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นทางด้าน

ชมวิวทิวทัศน์ การเดินออกกำลังกาย เพื่อหาความเพลิดเพลินกับธรรมชาติและให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้หลายประการซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น

ยูพเรศ วัลยาณิม (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เส้นทางเดินป่า หมายถึง เส้นทางเดินเท้าที่จัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือหรือวิธีการ ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องของสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

สุรศักดิ์ ชูทอง (2548) กล่าวว่า เส้นทางเดินป่า (Hiking trails) เป็นเส้นทางเดินเท้าซึ่งจะมีระยะทางยาวๆแคบๆและปล่อยตามธรรมชาติ มีการดูแลปรับปรุงเล็กน้อย จัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการแก่ผู้ที่สนใจต้องการศึกษารธรรมชาติอย่างแท้จริง ได้มีโอกาสศึกษาสภาพธรรมชาติโดยไม่ถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยไม่เน้นถึงความสะดวกของเส้นทาง และการสื่อความหมายมากนัก เส้นทางในลักษณะนี้จะกำหนดขึ้นในพื้นที่ที่มีความกว้างขวางพอที่ผู้ศึกษา จะพบกับสิ่งที่น่าสนใจได้หลายประการ และเส้นทางในลักษณะนี้จะไม่มีผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติมากนัก

ในการสร้างเส้นทางเดินป่า สุรศักดิ์ ชูทอง กล่าวว่า การสร้างเส้นทางเดินป่าต้องมีการสำรวจปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้เส้นทางเดินป่าออกมาดี เหมาะสม และใช้ประโยชน์ได้สูงสุด ไม่มีปัญหาในการบำรุงรักษาและการบริหารจัดการ สามารถสรุปหลักพื้นฐานและปัจจัยที่ควรคำนึงในการออกแบบเส้นทางเดินป่า ได้ดังนี้

1. การกำหนดแนวเส้นทาง (Trail layout) เส้นทางที่ต้องตัดผ่านสภาพธรรมชาติที่น่าสนใจ มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม หลากหลายโดดเด่น คึงดูใจและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

2. ความยาวของเส้นทาง เส้นทางเดินป่าที่มีความยาวมากๆ ควรออกแบบให้มีจุดพัก จุดแวะชมทัศนียภาพและจุดถ่ายภาพ โดยอาจมีน้ำดื่มในลักษณะเรียบง่ายประกอบและอาจจัดให้มีศาลาพักผ่อน จุดชมวิว เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกประกอบเส้นทางที่คอยให้บริการกับนักท่องเที่ยว ส่วนพื้นที่พักค้างแรม ปัจจัยสำคัญคือระยะทางระหว่างส่วนต่อเนื่องกับพื้นที่พักแรม และระหว่างพื้นที่พักแรมกับจุดเริ่มต้นของเส้นทาง จะต้องมียะยะทางที่เหมาะสมกับผู้ไปใช้

3. ความกว้างของเส้นทางขึ้นอยู่กับชนิดของเส้นทางและจำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยกว้างประมาณ 60-180 เซนติเมตร เส้นทางในพื้นที่ธรรมชาติห่างไกล ควรมาลักษณะแคบ ๆ ไม่จำเป็นต้องเดินสวนกันได้ความกว้างเฉลี่ยประมาณ 60 เซนติเมตรขนาดความกว้างน้อยกว่าเส้นทางในพื้นที่ธรรมชาติทั่วไป

4. ภูมิสัณฐาน (land form) ลักษณะภูมิสัณฐาน ที่ปรากฏในปัจจุบันที่สำคัญได้แก่ ที่ราบ ที่ราบสูง เนินเขา ภูเขา ร่องลงมาได้แก่ เกาะ ทะเลสาบ คาบสมุทร ชายฝั่งทะเล มีประโยชน์ในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวอย่างมากทำให้มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยว

5. ความลาดชัน (Slope) มีผลต่อการเดินทางและการใช้ประโยชน์เส้นทางทั้งในเรื่องความปลอดภัย และความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว หากพื้นที่ใดมีความลาดชันมากเส้นทางช่วงนี้ควรทำให้เป็นขั้นบันไดและราวกันตกเพื่อความมสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว

6. ร่มเงาปกคลุมของหมู่ไม้

7. สภาพของพื้นผิว ของเส้นทางเดินป่าควรใช้วัสดุธรรมชาติในพื้นที่หรือวัสดุที่กลมกลืนต่อสภาพพื้นที่เหมาะกับลักษณะดินเดิมและอินทรีย์วัตถุปกคลุมผิวดินที่เป็นปกติและมีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด ในการปูผิวทางหรือลาดยางควรใช้เฉพาะบริเวณที่มีการใช้เส้นทางอย่างหนักเท่านั้น พื้นผิวของเส้นทางเกี่ยวข้องกับการปกป้องสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ความสะดวกในการดูแลรักษา ซ่อมบำรุง และสร้างบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ

8. ความปลอดภัย การออกแบบเส้นทางเดินป่านั้นควรคำนึงถึงอันตรายจากสิ่งต่าง ๆ ของเส้นทาง เช่น หน้าผาสูงชัน น้ำป่า และถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และคำนึงถึงศักยภาพและอันตรายในพื้นที่โดยให้ความสำคัญ กับความปลอดภัยเป็นพิเศษกับผู้ใช้เส้นทาง ให้ความปลอดภัยในการเดินชมไม้ต้นไม้ลาดชันไม่เป็นโคลนหรือมีน้ำขังและนักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ทุกฤดูกาล

9. การตกแต่งวิว พืชพรรณควรถูกทำให้โล่งเตียน เพื่อเปิดมุมมองและความปลอดภัยในการใช้เส้นทาง เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเดินทางสะดวก และสัมผัสกับทิวทัศน์ข้างทาง

10. ผลกระทบต่อระบบนิเวศ เส้นทางเดินป่าควรหลีกเลี่ยงการตัดเส้นทางผ่านบริเวณที่เป็นถิ่นอาศัยของสัตว์ป่าที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ หรือการตัดเส้นทางที่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกระบบนิเวศหรือถิ่นที่อยู่อาศัย เส้นทางที่ตัดผ่านพื้นที่ที่อ่อนไหวต่อการทำลายเช่น พื้นที่ชุ่มน้ำหรือพื้นที่ที่มีไม้คลุมดินขนาดเล็กขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น ควรมีการจัดสร้างสะพานเดินเท้า (boardwalk) บนเส้นทางช่วงนั้น ๆ หรือทำรั้วเพื่อป้องกันไม่ให้นักท่องเที่ยวเดินออกนอกเส้นทางไปเหยียบย่ำพื้นที่ธรรมชาติเช่น ในบริเวณที่สภาพธรรมชาติรอบๆเส้นทางมีความเปราะบางหรือบริเวณที่พื้นที่ธรรมชาติถูกทำลายกำลังฟื้นตัว

11. โครงสร้าง (Structure) รายละเอียดสำหรับการออกแบบโครงสร้าง กำหนดจากความต้องการของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ การออกแบบต้องเหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้เฉพาะของเส้นทางแต่ละประเภท

12. ป้ายเส้นทางและหมุดหมายเลข หน้าที่ของป้ายเส้นทางและหมุดหมายเลข ใช้แนะนำเส้นทางซึ่งมีความจำเป็นและคำนึงถึงความสะดวกสบายและปลอดภัยในการใช้เส้นทาง ผู้ใช้จะได้ประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องราวของสภาพพื้นที่ ลักษณะภูมิประเทศจากคู่มือการแนะนำการใช้พื้นที่ สามารถใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

13. ความสะดวกสบาย ในการวางแผนสำหรับตำแหน่งของเส้นทางควรพิจารณาปัจจัยจากภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ที่มีผลต่อการใช้เส้นทาง และเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายของการใช้ประโยชน์จะต้อง

มีป้ายแสดงทิศทาง สัญลักษณ์ต่างๆชัดเจน บอกทิศทางและระยะทางที่ถูกต้องให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวเข้าใจ และรู้ว่าเส้นทางดังกล่าวมีสภาพเป็นอย่างไร มีความยาวเท่าไร จุดเริ่มต้นควรจะมีลานจอดรถ ศูนย์ ประชาสัมพันธ์ หรือ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติเพื่อให้ความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) กล่าวถึงประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการใช้เส้นทางเดินป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่

1. ได้เรียนรู้เรื่องราวของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากสถานที่จริง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติอย่างแท้จริง

2. การใช้เส้นทางเดินป่า ต้องแบ่งเป็นกลุ่มๆ จึงเป็นการสร้างความสามัคคีในกลุ่ม

3. ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากธรรมชาติรอบข้าง

4. เป็นการเสริมสร้างสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดี

5. เป็นการปลูกจิตสำนึกในการรักและหวงแหนธรรมชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติในที่สุด

จะเห็นได้ว่าจากการศึกษาข้อมูลอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พบว่า เส้นทางเดินป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นั้นมีหลายเส้นทาง สามารถเลือกเส้นทางศึกษาธรรมชาติได้ตามความสนใจ และเวลาที่มี เพื่อให้ การศึกษาธรรมชาติเป็นไปอย่างตรงตามความประสงค์ของผู้เดินป่า โดยมูลนิธิพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (2544) มีของแนะนำในการเลือกใช้และปฏิบัติตัวในเส้นทางเดินป่า ดังนี้

1. ควรศึกษารายละเอียดว่าเส้นทางที่ท่านจะศึกษานั้น มีลักษณะเด่นในเรื่องใด ตรงตามที่ท่านสนใจหรือไม่

2. ควรเลือกเส้นทางที่ท่านคิดว่าเดินศึกษาธรรมชาติได้อย่างสอดคล้องกับข้อจำกัดของท่าน เช่น เวลาที่ใช้ในการเดินศึกษาธรรมชาติ ความยากลำบากของเส้นทางศึกษา

3. เมื่อเลือกเส้นทางได้แล้ว ควรสอบถามเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสอบถามรายละเอียดปลีกย่อยและปัญหาต่างๆ

4. ถ้าเป็นเส้นทางระยะไกล เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นทางที่ทำการใหญ่อุทยานฯ-น้ำตกเหวประทุน-น้ำตกเหวไทร-น้ำตกเหวสุวัต ซึ่งต้องใช้เวลาทั้งวันในการเดินทาง ควรจะมีเจ้าหน้าที่นำทางไปด้วย

5. ถ้าท่านเลือกเส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นทางอื่น ซึ่งระยะทางไม่ไกลนัก ท่านอาจจะไม่ใช้เจ้าหน้าที่นำทางก็ได้ แต่ท่านต้องเดินตามเส้นทางศึกษาและปฏิบัติตามกฎอย่างแน่ชัด ไม่ควรเดินออกนอกเส้นทางศึกษา ท่านอาจจะหลงป่าได้ โดยเส้นทางแต่ละเส้นทางจะมีสัญลักษณ์เป็นสีต่างๆบอกไว้ในแต่ละเส้นทาง

6. เมื่อท่านพบเห็นสัตว์ป่า อย่าเข้าใกล้ เพราะสัตว์เหล่านี้คือสัตว์ป่าไม่ใช่สัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ในสวนสัตว์ สัตว์อาจจะตกใจตื่นหรืออาจทำร้ายท่านได้

โดยทั่วไปสัตว์ป่าทุกชนิดจะกลัวคนและหนีคน ยกเว้น สัตว์ตกใจ มีลูกอ่อนหรือฤดูผสมพันธุ์ อาจทำร้ายท่านได้ถ้าท่านไม่ระวัง ควรสอบถามรายละเอียดจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ก่อนการเดินศึกษาธรรมชาติ

7. ในการเดินศึกษาธรรมชาติท่านไม่ควรส่งเสียงดัง ไม่ควรชิมหรือกินสิ่งอื่นใดจากในป่าเพราะสิ่งนั้นอาจเป็นพิษได้ เช่น เห็ด ใบไม้อ่อนหรือแมลงบางชนิด

8. ไม่ควรเด็ด ทำลาย ดอกไม้ เห็ด หรือพืชบางชนิดรวมทั้งไม่ควรตัดพินด้นไม้โดยไม่จำเป็น

4. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งมีชีวิตและบุคคลอื่นสามารถได้หรือใช้เครื่องทดลองได้ เช่น การหัวเราะ การร้องไห้ การกิน การเล่น หรือการนอน ฯลฯ ซึ่งอาการกระทำทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของสิ่งที่เราเรียกว่า พฤติกรรม (โตภา ชูพิกุลชัย, 2521)

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของมนุษย์ไม่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะทำโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าคนอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม เช่น การพูด การเดิน การกระพริบตา การได้ยิน การเข้าใจ การรู้สึกโกรธ การคิด ฯลฯ ต่างก็เป็นพฤติกรรมทั้งนั้น (ชัยพร วิชาวุธ, 2523)

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของบุคคล ไม่เฉพาะสิ่งที่แสดงปรากฏออกมาภายนอกเท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล สังเกตเห็นไม่ได้โดยตรง เช่น คุณค่า เจตคติ ความคิดเห็น ความเชื่อ ค่านิยม เป็นเหตุกำหนดพฤติกรรมหรือการกระทำบุคคล (ชูดา จิตพิทักษ์, 2525)

พฤติกรรม หมายถึง ปฏิกริยาหรือกิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิต จะสังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ก็ตาม ถ้าสิ่งมีชีวิตนั้นเป็นคน พฤติกรรมของคนก็หมายถึง ปฏิกริยาต่างๆที่บุคคลนั้นแสดงออกมาทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล (สมจิตต์ สุพรรณทาสน์, 2534)

พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ สิ่งที่เกิดขึ้นได้ หรือไม่ได้เช่น การพูด การเดิน ความรู้สึก ความคิดเห็น เป็นต้น (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2536)

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือการตอบสนองที่บุคคลนั้นแสดงออกมาทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล โดยอาจแสดงออกมาทั้งรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ซึ่งบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้ หรือสามารถตรวจสอบได้โดยใช้เครื่องมือในการตรวจสอบพฤติกรรม (ปิยาภรณ์ รัตนเจษฎา, 2541)

พจนานุกรมทองแมน (Goldensor, 1984: อ้างถึงในปิยาภรณ์ รัตนเจษฎา, 2541) ได้ให้คำจำกัดความว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำ หรือการตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล และเป็น

ปฏิสัมพันธ์ในการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก รวมทั้งเป็นกิจกรรมการกระทำต่างๆที่เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมายสังเกตเห็นได้ หรือเป็นกิจกรรมการกระทำต่างๆที่ได้ผ่านการใคร่ครวมาแล้วหรือเป็นไปอย่างไม่รู้สึกรู้สึกรู้

จากความหมายของพฤติกรรมข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกมาภายนอก อาจสามารถสังเกตได้ รวมไปถึงสิ่งที่อยู่ในใจ ในความคิด ซึ่งไม่สามารถสังเกตได้

การแบ่งพฤติกรรม สุพล จิตรวิจักขณ (2546) ได้แบ่งพฤติกรรมโดยอาศัยการสังเกตออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. พฤติกรรมภายใน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งสมองจะทำหน้าที่รวบรวม สะสม และสั่งการ อันเป็นผลเกิดขึ้นจากการทำงานของระบบประสาท และกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านชีวเคมีของร่างกาย พฤติกรรมภายในมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ทักษะ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น ซึ่งไม่สามารถสัมผัสได้หรือวัดได้โดยเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบ พฤติกรรมภายในที่เป็นรูปธรรม จะทราบได้ต่อเมื่อเขาแสดงพฤติกรรมภายนอกออกมา พฤติกรรมภายในมีความสำคัญต่อคน ทำให้มีการคิดอย่างมีระบบสามารถคาดการณ์ในสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับอนาคตได้

2. พฤติกรรมภายนอก หมายถึง ปฏิกริยาของบุคคล หรือกิจกรรมของบุคคลที่ปรากฏออกมาให้บุคคลอื่นเห็นได้ทั้งวาจา การกระทำ ท่าทางต่าง ๆ เช่น การพูดคุย การเขียนหนังสือท่าทางที่แสดงออกเป็นต้น พฤติกรรมภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ ในการที่จะอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น กลุ่มคน และสังคมจะอยู่ร่วมกันในลักษณะใด จะมีปฏิกริยาโต้ตอบกันในทางบวกหรือทางลบแล้วแต่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมภายนอกของบุคคลที่แสดงออกมาให้ปรากฏทั้งนั้น

ในส่วนของสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมนั้น ฌรงค์ สีนสวัสดิ์ (2519) ได้กล่าวถึงว่า สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์มีหลายประการซึ่งอาจแยกได้ 2 ประเภท คือ

1. ลักษณะนิสัยส่วนตัวของมนุษย์แต่ละคน ได้แก่

1.1 ความเชื่อ (Belief) หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งคิดถึงอะไรก็ได้ในแง่ข้อเท็จจริง คือคิดว่าความจริงเป็นเช่นนั้น ซึ่งอาจถูกหรือไม่ถูกต้องตามเป็นจริงก็ได้ ความเชื่ออาจได้มาโดยการเห็น การบอกเล่า การอ่าน และการคิดขึ้นมาเอง เช่น คนสมัยโบราณเชื่อว่าโลกแบน

1.2 ค่านิยม (Value) หมายถึง สิ่งที่คุณยึดถือประจำใจช่วยตัดสินใจในการเลือก

1.3 ทักษะหรือเจตคติ (Attitude) เป็นพลังสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นแกนกลางของจิตวิทยาสังคมยุคปัจจุบัน ทักษะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ซับซ้อน ต้องอาศัยการตอบสนองออกมาเป็นถ้อยคำหรือพฤติกรรมภายนอก

1.4 บุคลิกภาพ (Personality) เป็นส่วนหนึ่งของลักษณะนิสัย และเป็นเครื่องมือในการกำหนดพฤติกรรม

2. สิ่งที่ไม่เกี่ยวกับลักษณะนิสัยมนุษย์ ได้แก่

2.1 สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus Object) และความเข้มข้นของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เราแสดงพฤติกรรมออก อาจเป็นอะไรก็ได้ เช่น ความหิว หนังสือ คำสอน เสียงปิ่น

2.2 สถานการณ์ (Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นบุคคล และไม่ใช่มนุษย์ซึ่งอยู่ในสภาพที่บุคคลกำลังจะมีพฤติกรรม เช่น การเข้าคิวซื้อตั๋วที่โรงพยาบาล

ส่วน พัทน์ สุจันทร์ (2522) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ดังนี้

1. กลุ่มสังคม (Social group) ได้แก่ กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนที่โรงเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมสถาบันเดียวกัน เป็นต้น

2. บุคคลที่เป็นแบบอย่าง (Identification Figure) ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ครู ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น

3. สถานภาพ (Status) อาจเป็นสถานภาพที่สังคมกำหนดให้ เช่น เพศ อายุ ศาสนา ฯลฯ หรืออาจเป็นสถานภาพที่บุคคลนั้นหามาได้ด้วยตนเอง เช่น ยศ ตำแหน่ง ฯลฯ เมื่อบุคคลมีสถานภาพแตกต่างกันไป พฤติกรรมก็ย่อมแตกต่างกันด้วย

4. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น ในปัจจุบันมนุษย์นิยมใช้เครื่องทุ่นแรงต่างๆ ในการทำงาน แทนการใช้แรงงานเหมือนอย่างแต่ก่อน ทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

5. กฎหมาย พฤติกรรมบางส่วนของมนุษย์จะถูกควบคุมโดยกฎหมาย เช่น การสูบบุหรี่บนรถประจำทางในเขตกรุงเทพมหานครถือว่าผิดกฎหมาย ดังนั้น พฤติกรรมการสูบบุหรี่บนรถประจำทางก็น้อยลงไป

6. ศาสนา แต่ละศาสนามีกฎเกณฑ์ ข้อห้าม ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในสถานการณ์อย่างเดียวกัน คนที่นับถือศาสนาต่างกันก็อาจแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากอิทธิพลของศาสนานั้นเอง

7. ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ ส่วนมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนของบุคคลทั้งสิ้น เช่น ประเพณีในการเลี้ยงเด็กในแต่ละสังคมก็แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อ เป็นต้น

8. สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมต่างกันออกไป พฤติกรรมก็ต่างกันด้วย เช่น คนในชนบทกับในเมือง

9. ทักษะที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของมนุษย์ เช่น นักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอนก็มักจะแสดงพฤติกรรมแปลกๆออกมา เช่น ไม่ตั้งใจเรียน หรือขาดเรียนเมื่อถึงชั่วโมงที่ครูคนนั้นสอน เป็นต้น

10. การเรียนรู้ในทางจิตวิทยาถือว่า พฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยตลอดจากตั้งแต่เด็กจนโต เช่นเด็กเรียนรู้การปฏิบัติตนจากการที่ได้ดูตัวอย่างจากผู้ใหญ่เป็นต้น

5. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ

สิริกาญจน์ ปรียบ ไตรวิค โจโย (2539) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการเลือกในระหว่างทางเลือกต่าง ๆ หรือ หมายถึงการเลือกเอาทางปฏิบัติที่มีอยู่หลายทางเป็นแนวทางปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

จารุวรรณ ปวราจารย์ (2543) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่มนุษย์ปฏิบัติอยู่ในกิจกรรมจะ โดยรู้ตัว หรือไม่ก็ตามจนมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกคนต้องการตัดสินใจ การตัดสินใจดูเหมือนว่าเป็นหัวใจของการปฏิบัติการทุกๆเรื่อง ทุกๆกรณี นอกเหนือไปจากหลักการตัดสินใจโดยทั่วไป ยังมีเหตุผลส่วนตัวอารมณ์ความรักใคร่ชอบพอความเชื่อตลอดจนกระบวนการทางสมองและกระบวนการทางจิตใจอื่นๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจตลอดเวลา

ทิพย์วัลย์ สีจันทร์ (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกทางเลือกมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อาจกล่าวได้ว่าการตัดสินใจจะเกิดขึ้นมาได้ต้องมีทางเลือกหลายๆทางเกิดขึ้นก่อน จากนั้นจึงนำทางเลือกเหล่านั้นมาพิจารณาเปรียบเทียบกัน จนได้ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดแล้วจึงนำแนวทางที่เหลือนั้นมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

สำหรับขั้นตอนของการตัดสินใจนั้น จารุวรรณ ปวราจารย์ ได้แบ่งขั้นตอนออกเป็นขั้นตอนย่อยๆ ได้ดังนี้

1. การแยกแยะตัวปัญหา (Problem Identification)

ในประการแรกอาจเรียกได้ว่า การค้นหาข้อเท็จจริงในตัวปัญหาออกมาให้ได้ทำให้เราทราบว่าตัวปัญหาที่แท้จริงแล้วคืออะไร

ในขั้นตอนแรกของการตัดสินใจนั้น จึงเป็นเรื่องของการสร้างความแน่ใจ มั่นใจโดยการค้นหาทำความเข้าใจกับตัวปัญหาที่แท้จริง ที่กล่าวว่าเป็นเรื่องของการแยกแยะตัวปัญหาออกมาแน่ชัดหรือตัวปัญหาที่แน่นอนที่แท้จริงนั้นก็เพราะเหตุว่ากระบวนการตัดสินใจจะเริ่มต้นตามขั้นตอนแรก เมื่อผู้ทำการตัดสินใจมีความรู้สึกว่าได้เกิดปัญหาขึ้นมา นั่นคือเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในของผู้ทำการตัดสินใจว่าได้มีปรากฏการณ์บางสิ่งบางอย่าง มิได้เป็นไปตามที่คาดคิด หมายถึงได้มีตัวปัญหานั้นแต่ความตั้งใจที่แท้จริงเป็นเรื่องของการวิเคราะห์ ซึ่งตามแนวคิดข้อเสนอของ Charles H. Kepner and B Tregoe (1965) ก็ได้เสนอว่าการตัดสินใจอยู่ที่การแยกแยะตัวปัญหาที่แท้จริงออกมาให้ได้เท่านั้นเอง

2. การหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหานั้น (Information Search)

ในขั้นตอนที่สองของการตัดสินใจ ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหา กล่าวคือในการที่จะเกิดปัญหาใดๆ ขึ้นมานั้นต้องมีสาเหตุ เพราะฉะนั้นการหาข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นคือสิ่งที่เป็นสาเหตุซึ่งอาจจะไม่ใช่สาเหตุโดยตรงก็เป็นได้ความสามารถที่จะหาข่าวสารที่ครอบคลุมมากที่สุดหรือที่กล่าวว่าเป็นข่าวสารที่สมบูรณ์ (Complete information) นั้นอาจเป็นไปได้แต่ข้อเสนอในขั้นตอนการตัดสินใจประการที่สองนี้เป็นเรื่องของการเสาะหาตัวข่าวสารควรจะเป็นไปตามแนวความคิดที่ข่าวสารที่สรรหามานั้นจำเป็นจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับตัวปัญหา ตลอดจนมีความเพียงพอในการแก้ปัญหา (relevant necessary and sufficient information) ซึ่งการเสาะแสวงหาที่ทำได้ในปัจจุบันนี้อาจทำได้ละเอียดลึกซึ้งขึ้นด้วยความช่วยเหลือจากเครื่องมือ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ก่อให้เกิดความรวดเร็วและสามารถที่จะดำเนินการค้นหาข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ถูกต้องแน่นอนมากยิ่งขึ้น

3. การประเมินข่าวสาร (Evaluation of information)

ในบรรดาข่าวสารที่เสาะแสวงหามานั้น เราต้องยอมรับความจริงประการหนึ่งว่า มิได้หมายความว่าข่าวสารทุกชนิดที่หามาได้นั้นจะเกี่ยวข้องกับปัญหาและมีคุณค่ากับตัวปัญหาเสมอไปทั้งๆ ที่ขณะทำการเสาะหา ก็ได้ตั้งใจเช่นกัน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินค่าว่าข่าวสารที่ได้มามีความถูกต้องเหมาะสม เพียงพอตรงกับเวลาและสามารถนำไปวิเคราะห์ปัญหาได้หรือไม่ ซึ่งจะมีการเสาะหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมที่หลังจากการประเมินค่าข่าวสารว่าไม่เพียงพอหรือไม่ เกี่ยวข้องเท่าที่ควรหรือจำเป็นต้องตัดข่าวสารบางอย่างออกไปถ้าเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหาที่จะทำการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ

4. การกำหนดทางเลือก (Listing of Alternative)

ในขั้นตอนนี้เมื่อได้ประเมินค่าข้อมูลต่างๆ เรียบร้อยแล้ว ก็พอจะทราบว่าสาเหตุนั้นมีอยู่อย่างไร ปัญหาที่แยกแยะออกมานั้นมีอะไรบ้างและช่องทางที่จะแก้ไข ซึ่งลักษณะของการแก้ไขปัญหา นั้นไม่ใช่มีทางเดียวแน่นอน แต่มีอีกหลายๆ ทางเลือกที่จะทำให้เราสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยทางเลือกทางใดทางหนึ่งซึ่งในบรรดาทางเลือกทั้งหลายนั้น มักจะมีความสำคัญความจำเป็นและเหมาะสมในหลายระดับที่ต่างกัน ทางเลือกแต่ละทางอาจช่วยแก้ปัญหาได้ถูกต้องในระดับที่ต่าง ๆ กัน เพราะฉะนั้นความจำเป็นอย่างหนึ่งคือ การกำหนดทางเลือกที่มีลำดับความสำคัญของการแก้ปัญหาเพื่อที่จะสรุปในการที่จะเลือกทางเลือกต่อไป

5. การเลือกทางเลือก (Selection of Alternative)

เมื่อได้กำหนดทางเลือกต่างๆ ออกมาแล้วพร้อมทั้งกำหนดลำดับความสำคัญและความเหมาะสมในการแก้ปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการเลือกทางเลือกที่จะปฏิบัติการต่อไป (Selection of course of action) และขั้นนี้เองเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นขั้นตอนของการตัดสินใจอย่างแท้จริง

6. การปฏิบัติการตามการตัดสินใจ (Implement of Decision)

เมื่อทางเลือกได้ถูกเลือกขึ้นมาแล้ว ก็เป็นการปฏิบัติตามผลของการตัดสินใจ หรือทางเลือกนั้นเราจะทราบได้ว่าการตัดสินใจถูกต้องเหมาะสมเพียงใดหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับผลของการปฏิบัติการตามการตัดสินใจว่าสามารถที่จะแก้ปัญหาที่แยกแยะออกมาตามลำดับขั้นตอนแรกได้หรือไม่

เซอร์เบิร์ต เอ ไชมอน (1977) ให้ข้อคิดเห็นว่า การตัดสินใจมีขั้นตอน 4 ระดับ ได้แก่

1. ระดับกิจกรรมในการแสวงหาข่าวสารข้อมูล (Intelligence activity) ในระดับนี้ได้แก่ การเสาะแสวงหาข่าวสารข้อมูล สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการตัดสินใจ

2. ระดับกิจกรรมในการสร้างแบบหรือออกแบบ (Design activity) คือการประดิษฐ์ การพัฒนา และการวิเคราะห์แนวทางต่าง ๆ ที่นำไปปฏิบัติได้

3. ระดับกิจกรรมในการเลือก (Choice activity) คือการเลือกแนวทางเฉพาะที่จะทำได้

4. ระดับกิจกรรมในการทบทวน (Review activity) คือการประเมินค่าของการเลือกในทางเลือกที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ทั้งหมดนั้นเป็นขั้นตอนของการตัดสินใจที่จำเป็นต้องมีดังที่กล่าวไว้แล้วว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตามเพื่อที่จะได้ดำเนินการตั้งแต่เกิดความรู้สึกในตัวปัญหาตลอดจนการปฏิบัติการแก้ปัญหา นั้นตามผลของการตัดสินใจ คือการเลือกทางเลือกนั่นเอง และในหลายๆกรณีอาจจะมีการแบ่งขั้นตอนละเอียดย่อยไปมากกว่านี้ก็เป็นได้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ

ทฤษฎีวัลย์ สัจจันทร์ (2546) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีด้วยกัน 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

1. ปัจจัยภายใน

เป็นลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจ ซึ่งทุกขั้นตอนของการตัดสินใจถูกกระทบอย่างมากจากความจริงที่ว่าแต่ละคนมองตนเองและ โลกรอบข้างจากทัศนคติที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ทัศนคติส่วนบุคคลสามารถอธิบายในเชิงส่วนประกอบได้สามส่วน ซึ่งทั้งสามส่วนนี้มีความผสมผสานกัน อย่างยากที่จะแยกจากกันได้คือ

1.1 กรอบความคิด กรอบความคิดของแต่ละคน ได้แก่ การจัดระบบความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมาหรือที่แต่ละคนตีความหมายจากประสบการณ์ใหม่

1.2 ค่านิยม เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของลักษณะส่วนบุคคล ค่านิยมนี้ได้แก่ มาตรฐานและสิ่งบุคคลให้ความสำคัญในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเขาจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตามค่านิยมที่เขายึดถือจะเป็นสิ่งที่มี

แนวทางดำเนินชีวิตของเขา

1.3 ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตน หรืออัตมโนทัศน์ คือความคิดเห็นเป็นส่วนตัว ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญส่วนที่สามของลักษณะส่วนบุคคล เฉพาะคนๆหนึ่งการที่บุคคลคิดว่าตัวเองเป็นคนเช่นไร ส่งผลต่อการคิดและการตัดสินใจของเขามาก แรงจูงใจสำหรับการคิดส่วนมากมาจากความต้องการขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาและรักษาความคิดเห็นเป็นส่วนตัวที่ตนพึงพอใจ

2. ปัจจัยภายนอก

2.1 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่ชี้ถึงวิธีการจัดสรรการใช้ทรัพยากร ภายใต้สิ่งแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ประชากร ปัจจัยรายได้ประชาชาติ อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ ทรัพยากรธรรมชาติ ระดับค่าจ้างและเงินเดือน ฯลฯ

2.2 ปัจจัยทางด้านสังคม เป็นการอธิบายถึงโครงสร้างทางสังคมที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น ระดับการศึกษา ค่านิยม ความเชื่อ วิถีชีวิต อายุ ฯลฯ

2.3 ปัจจัยทางการเมืองและกฎหมาย เกี่ยวข้องกับกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ การพิจารณาถึงรูปแบบการปกครอง ความมั่นคงของรัฐบาลนโยบายของรัฐและกฎหมายที่รัฐบาลออกบังคับใช้

2.4 ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี

ในด้านการท่องเที่ยวสุกัลลักษณ์ อังครางกูร (2547) กล่าวว่า การทราบแรงจูงใจในการเดินทางทำให้เราเข้าใจความคาดหวังของนักท่องเที่ยว สามารถตอบสนองได้เหมาะสม และช่วยให้เกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวทฤษฎีที่อธิบายแรงจูงใจนี้เป็นพื้นฐานของการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การตัดสินใจ และการตลาด

Beach และ Ragheb (1983 อ้างถึงใน สุกัลลักษณ์ อังครางกูร, 2547) เสนอ Leisure Motivation Scale ซึ่งแบ่งแรงจูงใจดังกล่าวออกเป็น 4 ประเภทโดยอิงหลักความต้องการของ Maslow ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่อไปนี้

- ปัจจัยด้านความต้องการรู้จักตนเอง โดยแรงจูงใจประเภทนี้จะทำให้เกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบเรียนรู้ การค้นหา การใช้ความคิด จินตนาการ
- ปัจจัยด้านความต้องการทางสังคม พฤติกรรมการท่องเที่ยว โดยมีแรงจูงใจประเภทนี้จะท่องเที่ยวโดยมีเหตุผลด้านสังคมเป็นหลัก ประกอบไปด้วยเหตุผล 2 อย่างคือ 1.ความต้องการเพื่อน ต้องการเป็นที่ยอมรับ 2.ความต้องการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเหตุผลอย่างหลังนี้เป็นความต้องการที่จะเอาใจผู้อื่น
- ปัจจัยด้านความต้องการความสำเร็จ มักเป็นผู้ที่ท่องเที่ยวแบบผจญภัยหรือทำกิจกรรมที่ทำให้ตนเองรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย ทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งสำเร็จ ดูต่างด้วยความสามารถของตน

- ปัจจัยด้านความต้องการปลีกตัว คือความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงจากสังคมหรือสิ่งที่เป็นชีวิตประจำวัน ต้องการพักผ่อน ปลดปล่อยตนเองออกมาจากชีวิตสังคม

อย่างไรก็ดี แรงจูงใจต่างๆนี้มักจะไม่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนดังจะเห็นได้จากบางคนที่มีความต้องการท่องเที่ยวอย่างมากหรือไม่มีความต้องการที่จะท่องเที่ยวเลย

แรงจูงใจเป็นเหมือนแรงผลักดันให้เกิดความต้องการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนฝันที่แต่ละคนในรูปแบบต่างๆ แต่ฝันจะเป็นจริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยกำหนดการท่องเที่ยว (Determinants) ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยส่วนตัว และปัจจัยภายนอก ซึ่งปัจจัยทั้ง 2 ประเภทมีอิทธิพลต่อรูปแบบการท่องเที่ยวใน กลุ่มนักท่องเที่ยวที่อยู่สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ต่างๆ

ศุภลักษณ์ อังครางกูร(2547) ได้แบ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในด้านการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายนอก

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย

สุขภาพ สุขภาพเป็นสิ่งแรกที่จะบอกได้ว่าความต้องการท่องเที่ยวจะเป็นจริงได้หรือไม่ สุขภาพที่กล่าวถึงนี้หมายถึงทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต มนุษย์มีการดูแลตนเองที่ดีขึ้น มีอาหารดี การแพทย์ที่ก้าวหน้าทำให้เราสามารถต่อสู้กับโรคได้มากกว่าอดีต แต่ในขณะเดียวกันการทำงานที่เคร่งเครียดก็เป็นสิ่งบั่นทอนสุขภาพ รวมถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มลพิษที่เพิ่มสูงขึ้น โรคภัยที่เกิดขึ้นใหม่เป็นสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพ อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านสุขภาพเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเดินทาง ทั้งที่เกิดจากสุขภาพดีและสุขภาพไม่ดี ตัวอย่างของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน หรือการไปในสถานที่ที่เหมาะสมต่อการฟื้นฟูสุขภาพ เป็นต้น

รายได้ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวรายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญ เริ่มตั้งแต่เป็นตัวกำหนดว่าการท่องเที่ยวจะเป็นจริงได้หรือไม่จนกระทั่งถึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว ในการศึกษาการใช้จ่ายในการท่องเที่ยว มักใช้รายได้เป็นตัวแปรที่สำคัญในการคาดเดาพฤติกรรมใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

ทัศนคติและการรับรู้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลไม่แพ้กัน และมีความแตกต่างกันอย่างมากในแต่ละบุคคล ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในยุคของการก่อการร้าย ความชอบ และความกลัว เป็นสิ่งทีอุตสาหกรรมท่องเที่ยวพยายามปรับเปลี่ยนให้เป็นไปในแนวทางที่ต้องการ เช่น สายการบินใช้ความเข้าใจในเรื่องการกลัวการขึ้นเครื่องบิน จัดอบรมการเอาชนะความกลัวนั้น หากคนเลิกกลัวการขึ้นเครื่องบินหมายถึงการเพิ่มกลุ่มตลาด รวมถึงตลาดนักท่องเที่ยวต่างประเทศโดยเครื่องบิน

ประสบการณ์สามารถปรับเปลี่ยนทั้งสถานการณ์ ความรู้ ทัศนคติและการรับรู้ได้ ประสบการณ์การซื้อแบบมีส่วนลดอาจทำให้เกิดพฤติกรรมพยายามหาส่วนลดในการซื้อครั้งต่อไป อย่างไรก็ตามแต่ละบุคคลให้ความสำคัญต่อปัจจัยในแต่ละตัวไม่เท่ากัน บางปัจจัยสำคัญกว่าปัจจัยตัวอื่น ตามทัศนคติ

ความรู้สึกรู้สึกผิด ประสบการณ์ของบุคคลนั้น และในบุคคลเดียวกันนี้เองการให้ความสำคัญต่อปัจจัยดังกล่าวย่อมเปลี่ยนไปตามเวลาอายุ สถานการณ์ และประการณ์ที่เปลี่ยนไป

2. ปัจจัยภายนอก ประกอบไปด้วย

ปัจจัยทางการเมือง เกี่ยวข้องกับกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ระเบียบเกี่ยวกับคนเข้าเมือง การขออนุญาตเข้าประเทศ การก่อการร้าย นโยบายภาษี โดยเฉพาะภาษีสนามบิน ภาษีนักท่องเที่ยวล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มอิทธิพลกำหนดการเดินทางท่องเที่ยว

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นอีกปัจจัยภายนอกที่สำคัญจะเห็นว่าการเดินทางท่องเที่ยวมากในยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟู

ปัจจัยทางด้านสังคม ในที่รวมถึงวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่กำหนดการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นชนชั้นหรือแบบแผนชีวิต ในสังคมเมืองการท่องเที่ยวเป็นเสมือนสิ่งจำเป็นในชีวิต เปลี่ยนจากทัศนคติเดิมที่เห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย

นอกจากปัจจัยภายนอกทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่กล่าวมาแล้ว กิจกรรมทางการตลาดของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลต่อความต้องการท่องเที่ยว บริการอำนวยความสะดวกของตัวแทนจำหน่ายหรือธุรกิจจัดนำเที่ยวถือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความต้องการท่องเที่ยวหรือเปลี่ยนความต้องการภายในให้เกิดเป็นความต้องการที่แท้จริง

ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลอีกด้านหนึ่งคือ ข้อมูลที่มาจากแหล่งเชิงพาณิชย์ สื่อสาธารณะหรือจากเพื่อน ครอบครัว คนรู้จัก โดยนำหน้าที่ให้กับแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลอีกทั้งสัมพันธ์กับบุคลิกภาพและรูปแบบการใช้ชีวิตของบุคคลนั้น

ปิยนุช รัชฎานันต์ผล (2546) กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมีสองประการคือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

1. ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค มาจาก 2 แห่งคือ

1.1 อิทธิพลจากตัวสินค้าและบริการ ที่ปรากฏในรูปของกิจกรรมที่เกิดจากส่วนผสมทางการตลาดที่บริษัทธุรกิจต้องการจะสื่อสารกับผู้บริโภค โดยการหน้าที่เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึง และชักจูงให้ผู้บริโภคซื้อ และใช้สินค้าที่ผลิตจากบริษัทนั้น ๆ กลยุทธ์จากส่วนผสมทางการตลาด ได้แก่

- ตัวสินค้า รวมถึง หีบห่อ ขนาด และการรับประกันคุณภาพจากผู้ผลิต
- การประชาสัมพันธ์ ในรูปของการ โฆษณาทางสื่อมวลชน การตลาดโดยตรง การขายโดยพนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่น ๆ
- นโยบายด้านราคา
- การเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าจากผู้ผลิต ไปยังผู้บริโภค

1.2 ปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรม เป็นอิทธิพลที่ไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้า เช่น คำบอกกล่าวของเพื่อน บทบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์ การใช้เครื่องอุปโภคและบริการของสมาชิกในครอบครัว หรือบทความรายงานเกี่ยวกับผู้บริโภค รวมถึงอิทธิพลของชนชั้นในสังคม วัฒนธรรมรวม และวัฒนธรรมย่อยทั้งหมดนี้เป็นส่วนสำคัญในการที่ผู้บริโภคจะประเมินค่าของสินค้าว่าควรยอมรับหรือปฏิเสธ

การสะสมข้อมูล อิทธิพลจากเพื่อน เพื่อนบ้าน ครอบครัว และบรรทัดฐานทางสังคมล้วนมีผลต่อสิ่งที่ผู้บริโภคจะซื้อ และใช้สินค้านั้น เพราะปัจจัยเหล่านี้อาจจะซึมซับไปในการครองชีพของผู้บริโภค หรือผู้บริโภคอาจจะเดินเข้าไปหาคำแนะนำจากกลุ่มคนเหล่านี้ก็ได้

2 ปัจจัยภายในของผู้บริโภคแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

2.1 ความเสี่ยงจากการตัดสินใจของผู้บริโภค หมายถึง ความไม่แน่นอนเมื่อผู้บริโภคต้องเผชิญกับสิ่งที่เขาไม่สามารถคาดการณ์ได้เมื่อตัดสินใจซื้อไปแล้ว โดยมีประเภทของความเสี่ยงดังนี้

- ความเสี่ยงในด้านคุณสมบัติของสินค้า
- ความเสี่ยงในด้านกายภาพของสินค้าเอง และการใช้สินค้านั้น
- ความเสี่ยงในด้านความคุ้มค่ากับเงินที่ผู้บริโภคต้องจ่ายเป็นราคาสินค้า
- ความเสี่ยงในด้านสังคม
- ความเสี่ยงในด้านจิตใจ
- ความเสี่ยงในด้านระยะเวลาในการใช้งานสินค้า

ความเสี่ยงเหล่านี้ จะมีมากน้อยขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้าและบริการรวมถึงวิธีการซื้อด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคก็มีกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงเหล่านี้ ได้แก่

- การเสาะหาข้อมูล ทำได้โดยการพูดคุยกับเพื่อน ครอบครัวหรือผู้ที่สามารถแนะนำได้ พนักงานขายหรือจากสื่อต่าง ๆ เพราะยิ่งผู้บริโภคมีข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือบริการมากเท่าใด การคาดการณ์เกี่ยวกับตัวสินค้าก็จะทำได้ดียิ่งขึ้นเท่านั้นความเสี่ยงก็จะลดลง

- ใช้สินค้าเดิมที่เคยใช้แล้วพอใจ ไม่เปลี่ยนไปใช้สินค้าอื่น

- เมื่อผู้บริโภคไม่เคยมีประสบการณ์กับตัวสินค้า ก็มักจะไว้ใจสินค้าที่ตนรู้จักและมีชื่อเสียง เพราะฉะนั้น นักการตลาดจึงให้ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตราสัญลักษณ์ของสินค้าอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

- ถ้าผู้บริโภคไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้าเลย เขาก็มักจะไว้ใจกับการคัดเลือกสินค้าจากร้านค้าที่มีชื่อเสียง ภาพลักษณ์ของร้านค้าปลีกจึงมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อเช่นกัน

- เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องซื้อ ผู้บริโภคมักจะเชื่อว่าต้องซื้อสินค้ายี่ห้อที่มีราคาสูง เพราะความคาดหวังว่าสินค้านี้ราคาแพงน่าจะมีคุณภาพที่ดี

-การหาหลักประกันอื่น ๆ เช่น การคืนเงินเมื่อใช้สินค้าแล้วไม่พอใจ, ผลการตรวจสอบคุณภาพสินค้าจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เชื่อถือได้ คำรับประกันคุณภาพ การให้ผู้บริโภคสามารถทดลองใช้สินค้าก่อนตัดสินใจซื้อ

2.2 ความคุ้นเคยคือผู้บริโภคมักจะพิจารณาซื้อสินค้าเพียง 3-5 ยี่ห้อในแต่ละประเภทเท่านั้น โดย การพิจารณาเพื่อซื้อสินค้านั้นมักจะเป็นสินค้าที่คุ้นเคยจำได้และยอมรับได้

ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยว เมอริสัน (Morrison, 1989 อ้างถึงใน อธิรัฐ สีนาร์ักษ์, 2548) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคสินค้าการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่ละคนทำให้พฤติกรรมการเดินทาง ตลอดจนการเลือกซื้อรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างกันปัจจัยเหล่านี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆคือปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

1. ปัจจัยภายใน (Personal Factors/Internal Variables) ได้แก่

ความจำเป็น ความต้องการและแรงจูงใจ (Needs, Want and Motivation)

การรับรู้ (Perception)

การเรียนรู้ (Learning)

บุคลิกภาพ (Personality)

รูปแบบการดำเนินชีวิต (Life Style)

แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept)

ทัศนคติ (Attitudes)

2. ปัจจัยภายนอก (Interpersonal Factors/External Variables)

วัฒนธรรมและวัฒนธรรมย่อย (Culture and Subcultures)

ชั้นของสังคม (Social Classes)

กลุ่มอ้างอิง (Reference Groups)

ผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leaders)

ครอบครัว (The Family)

เช่นเดียวกับ ฉลอง พิมลสมพงษ์ (2542) ได้กล่าว ถึงปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ในการท่องเที่ยวไว้ว่า

1. ปัจจัยภายใน (Personal Factors/Internal Variables) เป็นปัจจัยเชิงวิथाที่เกิขึ้นภายในตัวของนักท่องเที่ยวแต่ละคน ได้แก่

1.1 ความจำเป็น ความต้องการและแรงจูงใจ (Need Want and Motivation)

ความจำเป็น สามารถเป็นไปได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ การได้เรียนรู้สิ่งต่างๆเพื่อความรอบรู้ทันสมัย เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการ แต่อาจจะเป็นได้ทั้งที่เกิขึ้นโดย

รู้ตัวและไม่รู้ตัว นักการตลาดต้องสร้างความต้องการในความจำเป็นของนักท่องเที่ยวนั้น ด้วยการจูงใจนักท่องเที่ยวให้เปลี่ยนความต้องการกลายเป็นแรงจูงใจ ในการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางต่างๆ

1.2 การรับรู้ (Perception)

เป็นกระบวนการที่มนุษย์มีต่อสิ่งต่างๆรอบตัว โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน คือ ความเชื่อ ประสิทธิภาพในอดีต อารมณ์ ฯลฯ และปัจจัยภายนอก คือ การได้รับการกระตุ้นจากการสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส

1.3 การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความเข้าใจอันมีผลมาจากประสบการณ์ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วย การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการตอบสนอง เมื่อได้รับสิ่งกระตุ้น ตามทฤษฎีถึงกระตุ้นและการตอบสนองการสื่อสารที่ได้ผลจึงต้องอาศัยการกระตุ้นด้วยความถี่เพื่อให้ ผู้บริโภคเกิดการตอบสนอง

1.4 บุคคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ลักษณะเด่นเฉพาะบุคคลอันเกิดมาจากความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ การเรียนรู้และการรับรู้ ที่สะท้อนออกมาเพื่อตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม

1.5 รูปแบบการดำรงชีวิต (Life Style) หมายถึง พฤติกรรมการดำรงชีวิต ซึ่งรูปแบบการดำรงชีวิตนี้จะควบคู่ไปกับค่านิยมของคนคนนั้นด้วย เช่นนิยมเดินทางไปเที่ยวทะเล หรือภูเขาเป็นต้น

1.6 แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept) หมายถึง ความคิดหรือความเข้าใจภายในตนเองอันเกิดพร้อม ๆ กับการรับรู้

1.7 ทักษคติ (Attitudes) หมายถึง ความโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้ในการตอบสนองต่อสิ่ง กระตุ้นไปในทิศทางที่สม่ำเสมอ หรือความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรืออาจกล่าวได้ว่าทัศนคติ หมายถึงลักษณะของแนว โนม์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะตอบสนองออกมาในทางที่พอใจหรือไม่พอใจ

2. ปัจจัยภายนอก (Interpersonal Factors/External Variables) เป็นปัจจัยแวดล้อมเชิงสังคมวิทยาที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวแต่ละคนได้แก่

2.1 วัฒนธรรม (Culture) วัฒนธรรมเป็นเครื่องผูกพันคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีแบบแผน เดียวกันประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยม ทักษคติ อุปนิสัย ประเพณี ขนบธรรมเนียม และพฤติกรรมของ บุคคล

2.2 ชั้นของสังคม (Social Classes) เป็นการจัดลำดับบุคคลในสังคมออกเป็นกลุ่มที่มีลักษณะ คล้ายคลึงกัน จากระดับสูงไประดับต่ำ โดยอาศัยความแตกต่างทางด้านอาชีพ ฐานะ รายได้ ชาติกำเนิด สถานที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงานและบุคลิกลักษณะของบุคคล

2.3 กลุ่มอ้างอิง (Reference Groups) เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ทักษคติ ความชอบ และ ค่านิยมของบุคคลอ้างอิงแบ่งเป็น

ก. กลุ่มปฐมภูมิ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนสนิท

ข. กลุ่มทุติยภูมิ ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมอาชีพ บุคคลต่าง ๆ ที่ติดต่อในสังคม

2.4 ผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leaders) เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ความเชื่อถือเป็นผู้รู้มีประสบการณ์หรือมีความชำนาญเป็นที่ยอมรับทั่วไปให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว สื่อมวลชน ผู้มีชื่อเสียง เป็นต้น

2.5 สภาพอื่น ๆ เป็นเรื่องหรือสิ่งอื่น ๆ ที่จัดว่าเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ได้แก่ การเป็นแหล่งสินค้าที่น่าสนใจ ราคาถูก มีอาหารอร่อย ความสะดวกสบายในการเดินทาง ฯลฯ

จากแนวคิดดังกล่าวมาแล้วทั้งหมดทำให้ทราบขั้นตอนในการตัดสินใจและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาของ สุรศักดิ์ ชูทอง (2548) ที่พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อปัจจัยหรือคุณสมบัติที่มีความสำคัญสำหรับเส้นทางเดินป่า ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ แบ่งออก 2 ส่วนใหญ่ คือ

1. ปัจจัยภายใน คือ ความต้องการ แรงจูงใจ รวมถึงทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเส้นทางเดินป่า อันได้แก่ ความปลอดภัยของเส้นทาง ความหลากหลายของสภาพแวดล้อมในเส้นทาง ความยาวของเส้นทางที่เหมาะสมต่อสภาพร่างกาย ความลาดชันของเส้นทางที่เหมาะสมต่อสภาพร่างกาย ความท้าทายและน่าตื่นเต้นในเส้นทาง ความต้องการศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศธรรมชาติในเส้นทาง ความชื่นชอบวิวทิวทัศน์/น้ำตกและทัศนียภาพของเส้นทาง ความต้องการที่จะพบเห็นสัตว์/นกชนิดต่างๆ ในเส้นทาง ความสันโดษ สงบ เงียบห่างไกลผู้คนในเส้นทาง

2. ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกเส้นทางเดินป่า ได้แก่ อิทธิพลจากสื่อ อิทธิพลจากสังคม รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

6. ข้อมูลเส้นทางเดินป่า 5 เส้นทางที่ทำการวิจัยครั้งนี้

เส้นทางอุทยานฯ-หนองผักชี (ระยะทาง 5.4 กิโลเมตร) หมายบอกทางสีแดง

จุดเริ่มต้นอยู่ติดถนนฝั่งตรงข้ามที่ทำการใหญ่ของร้านอาหารขึ้นเนินไปทางทิศใต้ หลังจากเดินไปประมาณ 2.5 กิโลเมตร จะถึงทุ่งหญ้าและป่าที่กำลังฟื้นตัว เป็นจุดชมทิวทัศน์เขาเขียว มีทางแยกให้เดินตรงไปทางซ้ายจนถึงหอส่องสัตว์หนองผักชี จากนั้นเดินไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตร บนถนนลูกรังจะถึงลานจอดรถถนนลาดยาง

ข้อมูลพื้นฐาน

เส้นทางเดินป่าเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ไม่ไกลนัก โดยจะเริ่มจากที่ทำการอุทยานฯ เข้าไปในป่าดงดิบและถึงหอดูสัตว์หนองผักชีระยะทาง 4.5 กิโลเมตร จากหอดูสัตว์หนองผักชีออกมาจากลานจอดรถอีก 1 กิโลเมตร จะใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 4 ชั่วโมง

สภาพภูมิศาสตร์

เมื่อเริ่มเดินทางจากที่ทำการอุทยานจะเป็นป่าดิบเขาและป่าดิบริมลำธาร มีบางช่วงที่เดินขึ้นเนินชันพอประมาณ บางช่วงจะเป็นป่าโปร่ง เช่น คงดอกเอนอ้า มีลำห้วยลำตะคองเป็นลำธารใหญ่ระหว่างทาง ช่วงท้ายของเส้นทางจะเป็นทุ่งหญ้า

จุดมุ่งหมาย

การใช้เส้นทางเดินป่าเส้นทางนี้จะเป็นการศึกษาถึงชีวิตและการเกี่ยวพันกันระหว่างระบบนิเวศของป่าดิบเขา ลำธารและไม้เกาะเกี่ยวทั้งหลาย ถ้าใช้เส้นทางนี้ในช่วงหน้าฝน จะได้พบเห็นเห็ดป่ารูปร่างและสีสันต่างๆ รู้จักจักรของผู้ย่อยสลายประเภทนี้

คำแนะนำ

การเดินทางศึกษาธรรมชาติเส้นทางนี้จะมีป้ายลูกศรสีแดงติดตั้งไว้ตามเส้นทางเป็นระยะๆขอให้ท่านเดินตามเส้นทางหลักๆท่านจะพบลูกศรดังกล่าว ถ้าท่านต้องการเดินศึกษาธรรมชาติอย่างละเอียด ก็ควรจะเตรียมอาหารกลางวันไปด้วย เส้นทางนี้จะต้องข้ามลำห้วยลำตะคองในหน้าแล้งจะมีเนินทรายสวยงาม แต่ในหน้าฝนปริมาณน้ำอาจจะมีมาก จนไม่อาจข้ามลำธารได้ ก่อนเลือกใช้เส้นทางนี้ในหน้าฝนกรุณาตรวจสอบปริมาณน้ำจากเจ้าหน้าที่ก่อน เส้นทางนี้จะมีช่วงหนึ่งที่มีต้นเอนอ้าออกดอก คือช่วงกลางฝนจนถึงหน้าหนาว บริเวณนั้นจะสวยมากอีกทั้งเส้นทางสายนี้ยังเป็นย่านหากินของสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น ช้างป่า นกเหียงอก ชะนี แม้กระทั่งเสือ แดงทุ่งหญ้าหนองผักชี ควรใช้วิจารณญาณในการศึกษาสัตว์ป่าเหล่านั้นว่าควรเข้าใกล้มากน้อยเพียงใด เมื่อไปถึงลานจอดรถทุ่งหญ้าหนองผักชี ท่านสามารถขอ ใบกรรณที่ผ่านทางมาลงหน้าที่ทำการอุทยานแห่งชาติได้

เส้นทางอุทยานฯ-มอสิงโต(ระยะทาง 3 กิโลเมตร)หมายบอกทางสี่เหลี่ยม

จุดเริ่มต้นอยู่ติดถนนฝั่งตรงข้ามที่ทำการใหญ่เอื้องร้านอาหารขึ้นเนินไปทางทิศใต้มีป้ายทางเข้าริมถนนขวามือ เส้นทางจะผ่านป่าที่กำลั้งพื้นด้ว ห่ออมพุ่มไม้และทุ่งหญ้า จนถึงอ่างเก็บน้ำมอสิงโตริมถนนลาดยาง

ข้อมูลพื้นฐาน

เส้นทางศึกษาธรรมชาติจากที่ทำการอุทยาน-ดงด้ว-มอสิงโต เป็นเพียงเส้นทางแนะนำที่ท่านอาจจะพบเห็นชะนีได้อย่างง่ายดาย เส้นทางนี้จะมีระยะทาง 3 กิโลเมตร ใช้เวลาในการศึกษาธรรมชาติประมาณ 1.5 ชั่วโมง

สภาพภูมิศาสตร์

พื้นที่ป่าเป็นป่าดิบแล้ง ตามพื้นราบและบนเนินเขา มีลักษณะป่าดิบชื้นตามบริเวณในที่ลุ่มหรือริมลำธารบางช่วงจะเป็นทางชันขึ้นเนินเขาและมีหุบเขาในบางช่วง

จุดมุ่งหมาย

การศึกษาเรื่องของชะนี จะทำให้เรารู้จักกับสัตว์ชนิดนี้มากยิ่งขึ้น การเฝ้าติดตามดูชะนีตามเส้นทางที่แนะนำจะนำพาให้ผู้ศึกษาได้รู้จักการตามดูพฤติกรรมของสัตว์ป่าอย่างถูกวิธี นอกจากนี้ยังเป็น การศึกษาถึงสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ชนิดนั้นว่าเกี่ยวข้องกับป่าอย่างไร

คำแนะนำ

การติดตามดูพฤติกรรมชะนีในป่าเขาใหญ่นั้น ไม่จำเป็นต้องระบุเป็นเส้นทางใดเส้นทางหนึ่ง เพราะชะนี จะออกหากินโดยทั่วไป แต่ถ้าต้องการพบเห็นชะนีบนเขาใหญ่อย่างเป็นทางการควรใช้เส้นทางเดินป่า เส้นทางอุทยานฯ - หนองผักชี ,เส้นทาง กม. 33 – หนองผักชีหรือเส้นทางสายนี้ การติดตามดูชะนีนั้นต้อง แต่งตัวให้รัดกุมไม่ใช่เสื้อชุด และต้องเจียบ ควรมียกย่องส่งทางไกลไปด้วย เพราะชะนีนี้อยู่ตามยอด ไม้สูง

เส้นทาง กม.33-หนองผักชี (ระยะทาง 3.5 กม.)หมายบอกทางสีน้ำเงิน

จุดเริ่มต้นอยู่ติดกับถนนหลวง กม. ที่ 33มีลานจอดรถเล็กๆเส้นทางตัดผ่านดงต้นไม้ใหญ่เห็นสัตว์ ป่าได้ง่าย และไปบรรจบกับถนนลูกรังทางไปหอส่องสัตว์หนองผักชี

ข้อมูลพื้นฐาน

เส้นทางเส้นนี้จะเริ่มต้นที่ กม.33ซึ่งอยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไปทาง ทางลง ปากช่อง 7 กิโลเมตรทางเข้าจะอยู่ทางซ้ายมือและจะไปสิ้นสุดที่ลานจอดรถหนองผักชี รวมระยะทางเดิน ศึกษาธรรมชาติ 3.5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 1.5-2 ชั่วโมง

สภาพภูมิศาสตร์

เส้นทางเดินป่าในเส้นทางนี้ส่วนใหญ่จะเป็นป่าในที่ราบ มีบางช่วงที่ขึ้นเนินและมีลำธารน้ำข้าง สภาพป่าโดยทั่วไปจะเป็นป่าดงดิบแสงที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์ มีร่มเงาไม้ตลอดเส้นทางการศึกษา ธรรมชาติ

จุดมุ่งหมาย

การใช้เส้นทางเดินป่าเส้นทางนี้นอกจากการ ได้ศึกษาพันธุ์ไม้ต่างๆในป่าดงดิบแล้ว ยังจะได้รู้จัก กับพืชสมุนไพรหลายชนิด ความมหัศจรรย์ของเถาวัลย์ต่างๆ และเส้นทางสายนี้ยังเป็นเส้นทางศึกษาถึง นกเหียงเพราะมีทั้ง โพรงที่อยู่อาศัยของนกเหียงซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของป่าดงดิบและแหล่งอาหาร ของนกหลากหลายชนิด

คำแนะนำ

นอกจากการที่จะ ได้พบเห็นพืชพันธุ์หลากหลายชนิดแล้วท่านยังอาจจะพบเห็นร่องรอยของสัตว์ ป่าตามต้นไม้หรือบนพื้นดิน และถ้าท่านเดินศึกษาธรรมชาติกันอย่างเจียบๆแล้ว ท่านอาจจะ ได้พบเห็นนก

เงือก ชะนี ไก่ฟ้า กระรอกคองและนกนานาชนิด ดังนั้นจึงควรเดินศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางนี้ด้วยความสงบและให้สังเกตธรรมชาติรอบข้าง ท่านอาจจะพบเห็นสัตว์ป่าดังกล่าวได้ไม่ยาก เส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นทางนี้ ใช้หมายสินน้ำเงิน โดยอาจเป็นลูกศรหรือสีพื้นบนผิวดินไม้ตามทางหลักๆ

เส้นทางผากกล้วยไม้-น้ำตกเหวสุวัต (ระยะทาง 3 กม.) หมายบอกทางสินน้ำเงิน

ถ้าตั้งต้นจากจุดตั้งแคมป์ผากกล้วยไม้ จุดเริ่มต้นจะอยู่ติดกับบริเวณห้องน้ำ ถ้าเริ่มต้นจากน้ำตกเหวสุวัต จุดเริ่มต้นจะอยู่ใกล้กับร้านอาหาร

ข้อมูลพื้นฐาน

เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติเส้นทางนี้จะเริ่มจากลานแคมป์ผากกล้วยไม้ เดินเลาะเลียบบำธารไปยังน้ำตกผากกล้วยไม้เป็นระยะทาง 1 กิโลเมตร และจากน้ำตกผากกล้วยไม้ไปสิ้นสุดที่น้ำตกเหวสุวัตเป็นระยะทาง 2 กิโลเมตร รวมระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร

สภาพภูมิศาสตร์

เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่เหมาะสมกับผู้ที่ต้องการเดินในระยะสั้น เพราะนอกจากระยะทางที่ไม่ไกลแล้ว ทางเดินยังค่อนข้างชัดเจน เลียบเกาะไปตามริมลำธารต่างๆ ทางเดินจะค่อยๆ ลดชันลงไปเรื่อยๆ สองข้างทางมีร่มเงาไม้ให้ความร่มรื่นตลอดเส้นทาง

จุดมุ่งหมาย

นอกจากผู้ศึกษาจะได้พบกับความงามของแก่งน้ำตกแล้ว ยังจะได้เห็นสภาพของป่าดิบที่ขึ้นตามริมน้ำที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไปกับป่าที่อยู่ห่างน้ำค่อนข้างชัดเจน นอกจากนั้นจะเห็นชีวิตของสัตว์ต่างๆ ที่ผูกพันอยู่กับลำห้วยลำธารในป่า ผุงผีเสื้อและพืชพันธุ์ที่มีการปรับตัวเพื่อให้อาศัยได้ริมกระแสน้ำแล้ว ยังจะได้พบเห็นกับพันธุ์ไม้น้ำแปลกตาหลากหลายชนิดด้วย เส้นทางเดินสายนี้จะใช้สัญลักษณ์เป็นป้ายบอกทางหรือสีทาตามต้นไม้เป็นสินน้ำเงิน

คำแนะนำ

เส้นทางเดินศึกษาเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ค่อนข้างที่จะเดินง่ายจะเดินง่ายและสะดวกพอสมควร ท่านไม่จำเป็นต้องเริ่มเดินแต่เช้าก็ได้ แต่ถ้าท่านออกเดินในช่วงเช้า ท่านอาจจะเห็นตะกอนซึ่งเป็นกิ่งก่าที่สวดยามและหายาก ออกมานอนฝั่งแคดตามก้อนหิน หรืออาจจะพบฝูงชะนีบนยอดไม้ได้ ในการลงเล่นน้ำในแต่ละแก่งน้ำนั้น ท่านต้องใช้ความระมัดระวังให้มาก โดยเฉพาะหน้าฝน เพราะหินในลำธารเหล่านี้จะลื่นมาก อีกทั้งทางเดินในบางช่วงที่เป็นดินก็จะลื่นถ้าเป็นในฤดูฝน ท่านไม่ควรลงไปเล่นน้ำขณะที่ฝนตกหรือหลังฝนตกไปไม่นาน เพราะอาจจะมีน้ำป่าได้ ท่านอาจจะเตรียมอาหารกลางวันไปด้วยก็ได้ เพราะเส้นทางนี้มีแก่งน้ำหลายแห่งที่จะแวะทานอาหารกลางวันก็ได้ เพื่อที่ท่านจะได้ศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางนี้ โดยไม่มีความหิวมาเร่งรัดท่าน แต่ขอความกรุณานำขยะหรือสิ่งใดที่ไม่ย่อยสลายในเร็ววัน

ออกมากับท่านด้วย และเมื่อท่านไปจนถึงน้ำตกเหวสุวัตท่านสามารถที่จะขออาศัยรถของนักท่องเที่ยวอื่นๆมาลงที่ลานตั้งแคมป์ผากด้วยไม่ได้ด้วย

เส้นทางอุทยานฯ-เหวสุวัต (ระยะทาง 8 กิโลเมตร)หมายบอกทางสีแดง

จุดเริ่มต้นบริเวณน้ำตกกองแก้วหลังศูนย์บริการนักท่องเที่ยวไปทางสะพานแขวนที่ข้ามลำน้ำลำตะคอง

ข้อมูลพื้นฐาน

เส้นทางสายนี้ใช้เวลาเดินเท้าจากน้ำตกกองแก้วและไปสิ้นสุดที่น้ำตกเหวสุวัตประมาณ 6 ชั่วโมง รวมระยะทางราว 8 กิโลเมตร โดยป่าส่วนใหญ่จะเป็นป่าดิบแล้งสลับป่าไผ่ในบางช่วง

สภาพภูมิศาสตร์

เส้นทางเดินป่าเส้นทางนี้โดยรวมแล้วจะเป็นป่าในที่ราบ แต่อาจจะมีบางช่วงที่เดินขึ้นเนินเขาบ้าง แต่ก็ไม่ไกล บางครั้งอาจจะมีลำห้วยเล็กๆ ระหว่างทาง เส้นทางเดินป่ามีร่มไม้ใบบังตลอดการเดินป่า

จุดมุ่งหมาย

เส้นทางเดินป่าเส้นทางนี้นอกจากผู้เดินป่าจะได้พบเห็นสภาพป่าดิบแล้งที่สลับกับป่าไผ่ในบ้างช่วงแล้ว ยังจะพบเห็นต้นกฤษณาหรือไม้หอมมากมายที่มีการลักลอบตัด ผู้เดินป่าจะได้รู้จักกับไม้มีค่าและหายากประเภทนี้ นอกจากนั้นเส้นทางนี้ยังเป็นการฝึกทักษะการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติได้เป็นอย่างดี โดยจะผ่าดงเฟิร์นและเฟิร์นต้นซึ่งเป็นเฟิร์นที่มีขนาดใหญ่และเมื่อเดินไปเรื่อยๆถึงย่านน้ำตก 3 แห่ง ผู้เดินป่าจะได้พักผ่อนเต็มที่กับน้ำตกสวยๆ ของเขาใหญ่

คำแนะนำ

เนื่องจากเส้นทางเดินป่าเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ค่อนข้างไกล ดังนั้นควรที่จะเริ่มออกจากที่ทำการอุทยานฯเวลาประมาณ 09.00 น. โดยจะไปถึงน้ำตกเหวสุวัตประมาณ 15.00 น. ควรเตรียมอาหารกลางวันและน้ำดื่มไปด้วย รวมทั้งควรที่จะแต่งกายให้เหมาะกับการเดินป่าทางไกล ประกอบกับเส้นทางเส้นนี้เป็นแหล่งหากินของช้างป่า บางครั้งช้างอาจจะทำให้เส้นทางเดินของท่านสับสนควรที่จะมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ นำทางไปด้วย ไม่ควรเดินด้วยตัวเอง ตามเส้นทางเดินจะมีป้ายสีแดงหรือสีแดงทาบนต้นไม้เป็นหมายเดินทาง ถ้าผู้เดินป่าเดินอย่างเงียบๆ อาจจะพบเห็นนกเงือกหรือสัตว์ป่าได้ง่าย ถ้าเจอช้างป่าไม่ควรเข้าไปใกล้อย่างเด็ดขาด

ในเส้นทางเดินป่าเส้นนี้จะมีสถานีศึกษารวมชาติน้อยสถานีแม้ว่าเส้นทางจะไกลก็ตาม เพราะสภาพพื้นฐานธรรมชาติจะคล้ายคลึงกับเส้นทางศึกษารวมชาติเส้นทางอื่น ประกอบกับการมีสถานีศึกษารวมชาติหลายแห่ง อาจทำให้เสียเวลาและไปถึงจุดมุ่งหมายช้าเกินไป แต่สถานีศึกษารวมชาติที่กำหนด

ไว้จะเป็นสถานที่ที่เด่นและแตกต่างกับเส้นทางอื่น ซึ่งจะทำให้ได้ความรู้และใช้เส้นทางเดินป่าเส้นทางนี้ได้ สอดคล้องกับเวลาและระยะทางด้วย

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

คารากร เจียมวิจักขณ์ (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวทำในการมาพักผ่อน เรียงตามลำดับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำมากที่สุด ได้แก่ การเดินชมทิวทัศน์ (ร้อยละ 73.6) การถ่ายรูป (ร้อยละ 63.6) การเล่นน้ำตก (ร้อยละ 56.0) การปิกนิก (ร้อยละ 40.0) การส่องสัตว์ (ร้อยละ 37.2) การเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ/เดินป่า (ร้อยละ 36.4) และหอคูสัตว์ (ร้อยละ ของ5.6)

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2536) ได้ทำรายงานการประเมินสถานภาพอุทยานแห่งชาติ พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าและพื้นที่คุ้มครองในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสนใจได้แก่ ชมทิวทัศน์ตามจุดต่างๆ (ร้อยละ 60.0) ชมหรือเล่นน้ำตก (ร้อยละ 55.6) ถ่ายภาพ (ร้อยละ 53.8) คุนุก/คูสัตว์ป่า (ร้อยละ 53.1) ส่องสัตว์โดยใช้สปอร์ต์ไลท์ (ร้อยละ 30.0) ปิกนิก (ร้อยละ 25.0) เดินป่าระยะไกล (ร้อยละ 18.7)

ถลิตา โภชนพันธ์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในเชิงนิเวศสังคม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดของกลุ่มท่องเที่ยวเป็นกลุ่มใหญ่มากกว่า 10 คน จะเดินทางเพื่อท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และส่วนใหญ่ไม่มีผู้ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในกลุ่ม

ใจพร เศรษฐาภิวัตติกุล (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสาร พฤติกรรม และความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวบนหมู่เกาะในเขตภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า 1) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนหมู่เกาะในเขตภาคตะวันออกของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย มีค่อนข้างน้อย โดยการสื่อสารระหว่างบุคคล ในกลุ่มเพื่อนเป็นสื่อที่มีการเปิดรับมากที่สุด รองลงมาคือนิตยสาร และวารสารการ

ท่องเที่ยว 2) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังหมู่เกาะในเขตภาคตะวันออก จะเคยมีประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยว ณ หมู่เกาะในเขตทะเลภาคตะวันออกโดยเป็นผู้ตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง และมีความตั้งใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำอีกในอนาคต 3) ปัจจัยภายในเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวในหมู่เกาะเขตภาคตะวันออก 4) นักท่องเที่ยวชาวไทย มีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวบนหมู่เกาะในเขตภาคตะวันออก อยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีความคาดหวังอยู่ในระดับที่สูงกว่าความพึงพอใจ 5) การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรม ในขณะที่พฤติกรรมการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในด้านสถานที่พัก

ช่อเพชร ทินพรรณ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพเศรษฐกิจ สังคมของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย สถานภาพโสด อยู่ในวัยหนุ่มสาวถึงวัยกลางคน การศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีที่อยู่อาศัยในเขตภาคกลาง โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวมักจะไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แล้ว และมีจุดมุ่งหมายเพื่อไปพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีสาเหตุที่เลือกไป เพราะความงามของธรรมชาติ การเดินทางที่สะดวก และค่าใช้จ่ายน้อย การเดินทางมักไปกับกลุ่มเพื่อนที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกัน โดยทั่วไปมักเป็นการท่องเที่ยวแบบพักรีสอร์ท สถานที่พักที่นิยมคือ บริเวณที่กางเต็นท์ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

บุษกร แก้วมีเงิน (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวชายทะเลและหมู่เกาะของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สื่อที่มีอิทธิพลสูงสุด คือสื่อโทรทัศน์ รองลงมาคือสื่อบุคคล 2) พฤติกรรมการรับสื่อมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวชายทะเลและหมู่เกาะ 3) คนกรุงเทพมหานครที่มี เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวชายทะเลและหมู่เกาะ ไม่แตกต่างกัน 4) คนกรุงเทพมหานครที่มี การศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวชายทะเลและหมู่เกาะแตกต่างกัน 5) คนกรุงเทพมหานครที่มี เพศ และสถานภาพสมรส แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการรับสื่อเกี่ยวกับชายทะเลและหมู่เกาะ ไม่แตกต่างกัน 6) คนกรุงเทพมหานครที่มี อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการรับสื่อเกี่ยวกับชายทะเลและหมู่เกาะต่างกัน

พูนศักดิ์ กาญจนสำราญวงศ์ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกแหล่งและฤดูกาลท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติกรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติคอยอิน

การเดินทางท่องเที่ยวทางไกลตามทางเดินป่า (Hiking) (ร้อยละ 7.4) และเมื่อให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเรียงเหตุผลหลัก 3 ประการตามลำดับ พบว่า นักท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ 62 ต้องการมาสัมผัสธรรมชาติ การชมวิทิวทัศน์ (ร้อยละ 58.1) การมาพักผ่อน (ร้อยละ 42.8) และการเดินทางท่องเที่ยวทางไกลตามทางเดินป่า (ร้อยละ 41.4)

Jadish and Arun (2001) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในเส้นทางเดินป่าหิมาลัยประเทศอินเดีย พบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวคือ ปัญหาขยะและสุขอนามัย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ยังมีสาธารณูปโภคไม่ได้มาตรฐาน โดยได้สำรวจจำนวนนักท่องเที่ยวซึ่ง 97% ของนักท่องเที่ยวมีอายุระหว่าง 25-50 ปี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวซิกข์ มาที่นี่เพื่อจาริกแสวงบุญ มีเพียง 2% ที่มาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจในช่วงคอกไม้บ้าน ปัญหาขยะที่นี่เป็นผลมาจากการขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการขยะ และระบบสาธารณูปโภคที่ไม่สามารถรองรับได้ ซึ่งมีนักท่องเที่ยว 23% ที่ตระหนักว่าตนเองควรจะรับผิดชอบปัญหาขยะที่เกิดขึ้น และมีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเห็นด้วยต่อการนำขยะกลับไปด้วย ขยะ 92% เป็นขวดน้ำเย็นและขวดพลาสติก ซึ่งไม่ย่อยสลายในระยะเวลาอันสั้นและเหมาะสำหรับการ reuse และ recycle ส่วนขยะที่พร้อมจะย่อยสลายได้จะเหมาะสำหรับการทำปุ๋ย หลักการในการปฏิบัติอย่างง่ายโดยให้นักท่องเที่ยวตระหนัก เลิกทิ้งสิ่งที่จะทำให้เกิดขยะ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ชอบทิ้งขยะที่นำมาใช้เพียงครั้งเดียว

Weaver and Lawton (2002) ได้ทำการศึกษา ลักษณะของนักท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ค้างคืน ใน Gold Coast Hinterland ประเทศออสเตรเลีย โดยสอบถามนักท่องเที่ยวที่ค้างคืนอย่างน้อยหนึ่งคืน จำนวน 1,180 คน จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่ค้างคืนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. Harder กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับสูง
2. Structured กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญในด้านข้อมูล การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก
3. Softer กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ให้ความสำคัญด้านใดเป็นพิเศษ

Sandro and Muzaffer (2006) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานการวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานในการท่องเที่ยว โดยทำการศึกษาจากข้อมูลนักท่องเที่ยวในรัฐเวอร์จิเนียช่วงฤดูร้อนปี 2000 พบว่า อายุ เพศ สถานที่ท่องเที่ยว สภาพอากาศ กลุ่มขนาดของนักท่องเที่ยวที่พัก รวมถึงการบริการ มีผลต่ออุปสงค์และอุปทานในการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว